

MĚŠTÁK ŠLECHTICEM

Komedie s tanci o pěti dějstvích

OSOBY KOMEDIE

PAN JORDÁN, *měšťák*
PANÍ JORDÁNOVÁ, *jeho žena*
LUCIE, *dcera pana Jordána*
KLEONT, *zamilovaný do Lucie*
DORIMENA, *markýzka*
DORANT, *hrabě, Dorimenin ctitel*
MIKULKA, *služka u pana Jordána*
KOUBEK, *Kleontův sluha*
UČITEL HUDBY
ŽÁK *učitele hudby*
UČITEL TANCE
UČITEL ŠERMU
UČITEL FILOSOFIE
KREJČOVSKÝ MISTR
KREJČOVSKÝ TOVARYŠ
DVA LOKAJOVÉ

OSOBY BALETU

U prvním dějství

ZPĚVAČKA
DVA ZPĚVÁCI
TANEČNÍCI

U druhém dějství

KREJČOVŠTÍ TOVARYŠI, *tančící*

U třetím dějství

KUCHAŘI, *tančící*

Ue čtvrtém dějství

MUFTI

TURCI, *Mustiho pomocníci, zpívající*

DERVISI, *zpívající*

TURCI, *tančící*

U pátém dějství

Balet národů

ROZNAŠEČ LIBRET

DOTĚRAVCI, *tančící*

SPOLEČNOST DIVÁKŮ, *tančících*

PRVNÍ ELEGANTNÍ MUŽ

DRUHÝ ELEGANTNÍ MUŽ

PRVNÍ ELEGANTNÍ ŽENA

DRUHÁ ELEGANTNÍ ŽENA

PRVNÍ GASKONĚC

DRUHÝ GASKONĚC

ŠVÝCAR

STARÝ TLACHAVÝ MĚŠTÁK

STARÁ TLACHAVÁ MĚŠTKA

ŠPANĚLÉ, *zpívající*

ŠPANĚLÉ, *tančící*

TALIÁNKA

TALIÁN

DVA SKARAMUČOVÉ

DVA TRIVELINI

HARLEKYN

DVA POITEVINCI, *zpívající a tančící*

POITEVINCI a POITEVINKY, *tančící*

Děje se v Paříži, v domě pana Jordána

PRVNÍ DĚJSTVÍ

(Při vytažení opony hraje za scénou hřmotná kapela. Uprostřed jeviště je vidět žáka učitele hudby, jak skládá za stolem píseň, kterou si poručil pan Jordán pro dostaveníčko)

VÝSTUP 1

Žák učitele hudby, učitel hudby, učitel tance, zpěvačka, dva zpěváci, dva hudebníci, čtyři tanečníci

UČITEL HUDBY *(ke zpěvákům)*

Pojďte, pojdte do toho pokoje tady a odpočiňte si tu, než přijde.

UČITEL HUDBY *(k tanečnickům)*

A vy také. Tadyhle.

UČITEL HUDBY *(ke svému žákovi)*

Hotovo?

ŽÁK

Ano.

UČITEL HUDBY

Ukažte!... A vida, je to dobré.

UČITEL TANCE

Něco nového?

UČITEL HUDBY

Ano. Je to píseň pro dostaveníčko, kterou jsem mu dal tady složit, než se náš chlebedárce probudí.

UČITEL TANCE

Mohu se na to podívat?

UČITEL HUDBY

Uслыšíte to i s duetem, až přijde. Nedá na sebe jistě čekat.

UČITEL TANCE

Máme teď oba, vy i já, řůru práce.

UČITEL HUDBY

Inu, ano. Našli jsme tady člověka, jakého oba dva potřebujeme. Pan Jordán nám s těmi svými utkvělými představami, že musí být vznešený a společensky uhlazený, zaručuje pěkný důchod. A pro vaše taneční umění a pro moji hudbu by bylo příjemné, kdyby byli všichni lidé jako on.

UČITEL TANCE

Ne tak docela. Já bych byl rád, kdyby se v těch věcech, co do něho vtloukáme, trochu víc vyznal.

UČITEL HUDBY

Je pravda, že jim málo rozumí, ale zato za ně dobře platí. A toho naše umění potřebují v té chvíli více než čehokoliv jiného.

UČITEL TANCE

Co mne se týče, já se vám přiznám, že jsem trochu ctižádnostivý. Nejsem netečný k uznání a myslím, že je pro nás hotovou mukou, máme-li svoje umění předvádět hlupákům a snášet o svých skladbách nevzdělané soudy pitomce. Nic mi neříkejte, je radost pracovat pro lidi, kteří mají cit a chápou jemnosti umění, kteří vděčně přijímají krásy díla a častují nás za naši práci lichotivou pochvalou. Ano, nejpříjemnější odměna, které se nám může za naše díla dostat, se zakládá v tom, že vidíme, jak jsou uznávána, že vidíme, jak jsou hýčkána a zahrnována potleskem, který nám dělá čest. Podle mého názoru nás nemůže za naši námahu odměnit nic lépe než právě to. Pochvala znalců nesmírně blaží.

UČITEL HUDBY

V tom s vámi plně souhlasím, já mám takovou pochvalu také rád. Člověku jistě nic tak nelichotí jako potlesk, o kterém mluvíte. Ale tohle kadidlo nedává živobytí. Pouhá chvála člověka nezajistí, k tomu je potřebí něčeho bytelného. A nejlepší způsob chvály je chválit otevřenou dlaní. Ten chlapík má opravdu pramálo vtipu, mluví o všem zmateně a chválí vždycky

proti zdravému smyslu. Ale jeho peníze napravují jeho duchaprázdné soudy. Má vtip a soudnost ve své tobolce, jeho chválou jsou hotové peníze. Ten omezený měšťák má pro nás, jak vidíte, větší cenu než onen vzdělaný šlechtic, který nás sem uvedl.

UČITEL TANCE

Ve vašich slovech je jistě hodně pravdy, ale mně se zdá, že dáváte trochu příliš mnoho na peníze. Zjistnost je něco tak nízkého, že slušný člověk nemá k ní nikdy jevit sklon.

UČITEL HUDBY

Ale vy ty peníze, které nám náš člověk dává, přesto klidně berete.

UČITEL TANCE

Jistě. Jenže já v nich nevidím všechno svoje štěstí a byl bych rád, kdyby kromě svého majetku měl také trochu vkusu.

UČITEL HUDBY

To já bych si rovněž přál. A za tím cílem se oba dva také namáháme, seč jsme. Ale on nám v každém případě dává příležitost, abychom na sebe ve společnosti upozornili. Zaplatí místo druhých, co budou druzí místo něho chválit.

UČITEL TANCE

Přichází.

VÝSTUP 2

Předchozí; pan Jordán (*v županu a v noční čepici*), dva lokajové

PAN JORDÁN

Tak co, páni? Předvedete mi svoje kejkle?

UČITEL TANCE

Jak? Jaké kejkle?

PAN JORDÁN
Inu, to... Jak vy tomu říkáte? To... to písničkové
a taneční dueto.

UČITEL TANCE
Ach! Ach!

UČITEL HUDBY
Jak nás ráčíte vidět, pane, jsme připraveni.

PAN JORDÁN
Nechal jsem vás trošku čekat. Ale já se dal dnes
obléknout jako vznešený pán a můj krejčíř mi poslal
hedvábné punčochy, které byly tak ouzské, že jsem
myslil, že je nikdy nenatáhnu.

UČITEL HUDBY
Čekáme jenom na chvíli, kdy budete mít čas.

PAN JORDÁN
Ale prosím vás, páni, neodcházejte, dokud mi nepři-
nesou můj nový ohoz, abyste mě v něm mohli vidět.

UČITEL TANCE
Jak ráčíte poroučet.

PAN JORDÁN
Uvidíte mě pěkně vystrojeného od hlavy do paty.

UČITEL HUDBY
O tom vůbec nepochybujeme.

PAN JORDÁN
Dal jsem si udělat tenhleten kartounový župánek.

UČITEL TANCE
Je překrásný.

PAN JORDÁN
Můj krejčíř mi pověděl, že vznešení páni ráno takhle
chodí.

UČITEL HUDBY
Padne vám to opravdu báječně.

PAN JORDÁN
Lokajové! Hej hola, lokajové! Oba dva!

PRVNÍ LOKAJ
Ráčíte, pane?

PAN JORDÁN
Nic. Chtěl jsem jenom vědět, zdali dáváte pozor.
(*K učitelovi hudby a k učitelovi tance*) Co říkáte těm
mým livrejím?

UČITEL TANCE
Jsou nádherné.

PAN JORDÁN (*rozhalí si župan a ukáže svoje úzké červené
sametové kalhoty*)
To mám ještě jeden úborek pro ranní prostocviky.

UČITEL HUDBY
Je rozkošný.

PAN JORDÁN
Lokaji!

PRVNÍ LOKAJ
Pane?

PAN JORDÁN
Druhý lokaj!

DRUHÝ LOKAJ
Pane?

PAN JORDÁN (*vysvlékne se ze županu*)
Tu máš můj župan! (*K učitelovi hudby a k učitelovi
tance*) Jak se vám líbím takhle?

UČITEL TANCE
Ohromně. Jak je vůbec jenom možno se líbit.

PAN JORDÁN
Ale teď trošku těch vašich kejklí!

UČITEL HUDBY
Já bych vám rád dal nejdříve přednést píseň pro do-
staveníčko, kterou jste na mně žádal. Složil ji tady on.
(*Ukáže na svého žáka*) Je to jeden z mých žáků a má
pro podobné věci podivuhodné nadání.

PAN JORDÁN
Ano, ale ono se to nemělo dávat dělat žádnému žákovi.
Zdálo se vám snad, že vás samého je ten úkol ne-
důstojný?

UČITEL HUDBY
Ach, pojmenování žák, pane, vás nesmí uvádět v omyl.

Takoví žáci toho umějí stejně tolik, co nejslovnější mistři. Píseň je tak krásná, jak vůbec jenom může být. Račte si ji jenom poslechnout!

PAN JORDÁN *(ke svým lokajům)*

Dejte mi župan, aby se mi lépe poslouchalo... Počkejte, myslím, že mi bez županu bude líp. Ne, dejte mi ho přece! Tak to bude lepší.

ZPĚVAČKA

*Dnem nocí mučím se a trpím bez ustání,
co si mě podmanil váš přísný krásný zrak.
Když jednáte tak s tím, kdo miluje vás, paní,
co jenom děláte svým nepřátelům pak?*

PAN JORDÁN

Mně se ta písnička zdá moc smutečná. Člověku se při ní chce spát. Nemohl byste mi do ní semhle tamhle něco vrazit a udělat mi ji kapek veselejší?

UČITEL HUDBY

Melodie musí odpovídat slovům, pane!

PAN JORDÁN

Já jsem nedávno slyšel jednu moc pěknou písničku. Počkejte... Jak ono to je? Nevíte?

UČITEL TANCE

To opravdu nevím.

PAN JORDÁN

Je v tom nějaký beránek.

UČITEL TANCE

Beránek?

PAN JORDÁN

Jo. Ach, už tu mám.

(Zpívá)

*Nanyňka, myslel jsem,
je hodná jako hezká.
Nanyňka, myslel jsem,
je pravým beránkem.*

*Je horší však,
jak jsem se přesvědčil už o tom dneska,
než nejlítější drak.*

Není to hezké?

UČITEL HUDBY

Roztomilé.

UČITEL TANCE

A vy to zpíváte znamenitě.

PAN JORDÁN

A to jsem se nikdy neučil zpívat.

UČITEL HUDBY

Ale měl byste se učit, pane, zrovna tak jako se učíte tančit. Zpěv a tanec jsou dvě umění, která spolu úzce souvisí.

UČITEL TANCE

A která bystří lidského ducha a činí ho přístupným všemu krásnému.

PAN JORDÁN

Oni se vznešení lidé taky učí zpívat?

UČITEL HUDBY

Jistěže, pane!

PAN JORDÁN

To já se to budu tedy taky učit. Jenže nevím, kde na to vezmu čas. Najal jsem si totiž kromě učitele šermu, který mě už cvičí, taky učitele filosofie, který má začít s vyučováním dnes dopoledne.

UČITEL HUDBY

Filosofie je takto nadmíru důležitá, ale hudba, pane, hudba...

UČITEL TANCE

Hudba a tanec... Hudba a tanec, to je, prosím, vůbec vše, co člověk potřebuje.

UČITEL HUDBY

Ve státě není nic tak prospěšné jako hudba.

UČITEL TANCE

Lidem není nic tak nezbytné jako tanec.

UČITEL HUDBY

Bez hudby se žádný stát neudrží.

UČITEL TANCE

Bez tance by byl člověk nemožný.

UČITEL HUDBY

Veškeré zmatky, veškeré války, kterých jsme na světě svědky, vypukají jedině proto, že se lidé nevzdělávají v hudbě.

UČITEL TANCE

Všechna lidská neštěstí, všechny osudné pohromy, kterými se hemží světové dějiny, všechny přehmaty státníků a chyby slavných vojevůdců, všechno to vzešlo jenom z toho, že lidé neumějí tančovat.

PAN JORDÁN

Jak to?

UČITEL HUDBY

Nevzniká válka následkem nejednoty mezi lidmi?

PAN JORDÁN

To je pravda.

UČITEL HUDBY

A kdyby se všichni lidé vzdělávali v hudbě, nebyl by to jistý prostředek k tomu, aby se spolu snášeli a aby zavládl na světě všeobecný mír?

PAN JORDÁN

Máte pravdu.

UČITEL TANCE

Když se někdo dopustí nějaké chyby, ať již v rodinných věcech nebo v řízení státních záležitostí či ve vedení armády, zdaž se vždycky neříká: Ten a ten udělal v té a v té věci chybný krok.

PAN JORDÁN

Ano, to se říká.

UČITEL TANCE

A může se udělat chybný krok z nějakého jiného důvodu než z toho, že se nedovede tančovat?

PAN JORDÁN

Ba, je to tak, máte oba dva pravdu.

UČITEL TANCE

Chceme vám jenom ukázat na znamenitost a užitečnost tance a hudby.

PAN JORDÁN

Teď už do toho vidím.

UČITEL HUDBY

Přejete si, abychom vám předvedli naše dvě umění?

PAN JORDÁN

Ano.

UČITEL HUDBY

Jak jsem vám už řekl, je to takový malý pokus, který jsem učinil už dříve, pokus o zobrazení různých vášní, které může vyjádřit hudba.

PAN JORDÁN

Aha!

UČITEL HUDBY *(ke zpěvákům)*

Nuže, předstupte! *(K panu Jordánovi)* Musíte si je v duchu představit v obleku pastýřů.

PAN JORDÁN

V obleku pastýřů? Proč zase pastýři? Člověk všude vidí jenom samé pastýře.

UČITEL TANCE

Když dáváme lidem mluvit zpěvem, je kvůli pravděpodobnosti nezbytné převádět je do pastýřského světa. Zpěv byl vždycky vlastní jenom pastýřům a bylo by nepřirozené, aby zpívali o svých vášních šlechtici nebo měšťáci.

PAN JORDÁN

No, dobrá, dobrá. Spusťte!

HUDEBNÍ DUETO

Zpěvačka a dva zpěváci

ZPĚVAČKA

Když srdce láska opanuje,
je vždycky jato sterem starostí.
Prý každý vzdychá rád a nic si nestěžuje.
Nechť tomu jak chce tu je,
nic není sladšího však naší volnosti.

PRVNÍ ZPĚVÁK

Nic není sladšího než ten tak něžný cit,
co dává srdcím žít
týmž touhám, které cítí.
A bez milostných tuh zde nelze šťastným být.
Vzít lásku z toho žití,
toť radost z něho vzít.

DRUHÝ ZPĚVÁK

Bylo by příjemné své srdce lásce vzdát,
kdybychom mohli na věrnost v ní dát.
Jak kruté časy! Jaká bída!
Pastýřku věrnou nikdo neuhlídá.
To zrádné pohlaví, ne tuze hodné žít,
nás nutí navždycky se s láskou rozloučit.

PRVNÍ ZPĚVÁK

Plaň, plamene!

ZPĚVAČKA

Volnosti blahá!

DRUHÝ ZPĚVÁK

Pohlaví lstné!

PRVNÍ ZPĚVÁK

Jak strašně jsi mi drahá!

ZPĚVAČKA

Máš celé srdce mé!

DRUHÝ ZPĚVÁK

Jak strašně děsíš mě!

PRVNÍ ZPĚVÁK

Nech pro lásku tu zášť a zlobu neskonalou!

ZPĚVAČKA

Ukážu ti, jestli chceš,
pastýřku v své lásce stálou.

DRUHÝ ZPĚVÁK

Kde ji najdu? Kdeže? Kdež?

ZPĚVAČKA

Chci ti kvůli jménu svému
věnovat to srdce své.

DRUHÝ ZPĚVÁK

Mohu já však věřit jemu?
Přestane být šalivě?

ZPĚVAČKA

Ponechejme zkušenosti,
kdo z nás bude mít líp rád.

DRUHÝ ZPĚVÁK

Srdce vinné nevěrností
musí bozi potrestat!

VŠICHNI TŘI SPOLEČNĚ

Ach, nechme duši svoji
tím krásným ohněm vzplát!
Je sladko milovat,
když srdce věrnost pojí.

PAN JORDÁN

To je konec?

UČITEL HUDBY

Ano.

PAN JORDÁN

Nezdá se mi to zrovna špatné. Je v tom několik docela
hezkých obrátů.

UČITEL TANCE

Co se mého umění týče, já vám předvedu na ukázkou
nejkrásnější pohyby a nejkrásnější postavení, jaké mo-
hou zpestřit tanec.

PAN JORDÁN

A nebudou to zase pastýři?

UČITEL TANCE

Bude to něco, co se vám bude líbit. (*K tanečnickům*)
Začněte!

BALETNÍ VÝJEV

(*Čtyři tanečníci provádějí rozmanité pohyby a všechny možné kroky, které jim nařizuje učitel tance*)

DRUHÉ DĚJSTVÍ

VÝSTUP 1

Pan Jordán, učitel hudby, učitel tance, první lokaj

PAN JORDÁN

Nebylo to ani tak hloupé. Ti lidé dovedou sebou hodit.

UČITEL HUDBY

Až to bude s hudbou, bude to ještě mnohem působivější. Ten malý balet, který jsme pro vás složili, bude pro vaše oči rozkošnou podívanou.

PAN JORDÁN

Však je to taky pro dnešek. Dáma, pro kterou jsem to všechno objednal, má mi prokázat tu čest, že přijde ke mně na oběd.

UČITEL TANCE

Všechno je připraveno.

UČITEL HUDBY

Ale mezi námi, pane, to všechno je trochu málo. Muž jako vy, který si tak potrpíte na nádheru a který máte takový smysl pro všechno krásné, by měl každou středu nebo každý čtvrtek pořádat domácí koncert.

PAN JORDÁN

Oni to vznešení lidé dělají?

UČITEL HUDBY

Zajisté, pane!

PAN JORDÁN

To tedy budu ty koncerty taky pořádat. Bude to hezké?

UČITEL HUDBY

O tom není pochyby. Budete potřebovat tři hlasy, soprán, alt a bas, a k jejich doprovodu pak altovou violu, theorbu a klavír pro basování a dvoje housle pro ritornely.

PAN JORDÁN

Ale to se k tomu musí přidat taky drndačka. Drndačka je můj nejmilejší instrument, má moc milý hlas.

UČITEL HUDBY

Nechte ty věci na nás, prosím!

PAN JORDÁN

Nezapomeňte mi poslat ty lidi, kteří nám mají zpívat u stolu.

UČITEL HUDBY

Budete mít všechno, čeho je třeba.

PAN JORDÁN

Ale hlavně ať je balet hezký.

UČITEL HUDBY

Budete s ním spokojen. Především některými menuety, které v něm uvidíte.

PAN JORDÁN

Ach, menuet, to je můj tanec a já bych rád, abyste viděli, jak ho tančím. Tak začneme, mistře!

UČITEL TANCE

Klobouček, pane, klobouček, prosím!

PAN JORDÁN (*vezme klobouk svého lokaje a posadí si ho přes svou noční čepici*)

UČITEL TANCE (*ho vezme za ruce a dává mu tančit na melodii menuetu, zpívaje*)

La-la-la-la-la-la,
la-la-la-la-la-la-la,
la-la-la-la-la-la,
la-la-la-la-la!

V taktu, prosím!

La-la-la-la-la!

Pravou nohu!

La-la-la!

Nevrťte tak rameny!

La-la-la-la-la-la-la-la-la-la!

Nenechávejte ty paže tak viset!

La-la-la-la-la!

Hlavu vzhůru! Špičku nohy vytočit ven!

La-la-la!

Narovnejte se!

PAN JORDÁN

Tak co?

UČITEL HUDBY

Je to dokonalé, naprosto dokonalé.

PAN JORDÁN

Abych nezapomněl, naučte mě, jak se má dělat poklona markýzce. Budu to dneska potřebovat.

UČITEL TANCE

Poklona markýzce?

PAN JORDÁN

Ano, markýzce, paní markýzce Dorimeně.

UČITEL TANCE

Podejte mi ruku!

PAN JORDÁN

Ale ne. Stačí, když mi to předvedete. Já si to budu pamatovat.

UČITEL TANCE

Chcete-li ji pozdravit hodně uctivě, musíte se nejdříve naklonit dozadu a potom jít se třemi poklonami kupředu k ní a nakonec se sklonit až k samým jejím kolenům.

PAN JORDÁN

Ukažte mi to!

UČITEL TANCE (*udělá tři poklony*)

PAN JORDÁN

Dobrá.

VÝSTUP 2

Předchozí; druhý lokaj

DRUHÝ LOKAJ

Pane, přišel váš učitel šermu.

PAN JORDÁN

Řekni mu, ať jde dál a dá mi hned hodinu.

DRUHÝ LOKAJ (*odejde*)

PAN JORDÁN (*k učitelovi hudby a k učitelovi tance*)

Chci, abyste mě viděli šermovat.

VÝSTUP 3

Předchozí bez druhého lokaje; učitel šermu, druhý lokaj
(*nesoucí dva rapíry*)

UČITEL ŠERMU (*vezme z lokajových rukou oba rapíry a jeden z nich podá panu Jordánovi*)

Nuže, pane, ukloňte se! Tělo zpřímá. Naklesnout trochu na levé stehno. Nohy tolik neroztahovat. Špičky ve vyrovnané čáře. Zápěstí proti kyčli. Hrot končiče v úrovni ramene. Paži ne tak docela natahovat. Levou ruku ve výši oka. Levé rameno stáhnout více zpět. Hlavu zpřímá. Pevný pohled. Postupujte. Tělo v klidu. Napadněte mě kvartou a stejně se stáhněte. Ráz — dva! Původní postavení. Nový výpad. Skok zpět. Když vedete ránu, pane, musí jít vpřed nejdříve zbraň a tělo musí zůstat vzadu. Ráz — dva! Nu, napadněte mě tercí a stejně se stáhněte zpět. Postupujte. Tělo v klidu. Postupujte. Nyní vypadněte. Ráz — dva! Původní postavení. Nový výpad. Skok zpět. Do střehu, pane, do střehu! (*Zasadí mu dvě nebo tři rány a volá přitom na něj*) Do střehu!

PAN JORDÁN

Tak co?

UČITEL TANCE

Děláte báječné pokroky.

UČITEL ŠERMU

Jak jsem vám už řekl, celé tajemství šermu se zakládá jenom ve dvou věcech: rozdávat a nic nedostávat. A jak jsem vám to předvedl názorným příkladem onehdy, je vyloučeno, abyste dostal ránu, když dovedete zbraň svého protivníka odvracet od linie svého

těla. A to závisí jenom na nepatrném pohybu zápěstí buď dovnitř nebo ven.

PAN JORDÁN

Tak to tedy je člověk, třeba není vůbec zmužilý, takhle jist, že svého soupeře propíchne a sám zůstane živ a zdrav?

UČITEL ŠERMU

O tom není pochyby. Neráčil jste to vidět onehdy, když jsem vám předvedl svůj příklad?

PAN JORDÁN

Ano.

UČITEL ŠERMU

A z toho právě je vidět, jaké vážnosti se máme, my šermíři, ve státě těšit a jak vysoko vyniká šerm nad všechny ostatní, neúčinné nauky, jako je na příklad tanec, hudba nebo...

UČITEL TANCE

Pomalů, pane šermíři, pomalů! Mluvte o tanci poněkud uctivěji.

UČITEL HUDBY

Učte se, prosím, nahlížet na přednosti hudby trochu lépe.

UČITEL ŠERMU

Vy jste mi dobří — srovnávat svoje učeničko s mým učením!

UČITEL HUDBY

Pohleďte na toho důležitého muže!

UČITEL TANCE

Věru směšný tvor s tím svým plastronem!

UČITEL ŠERMU

Vy tancmistříčku, já vás roztočím jako čamrdu. A vás, vy muzikantíčku, vás rozezpívám, že vám bude labuť závidět.

UČITEL TANCE

A já, vy pane fechtýři, já vás naučím vašemu řemeslu.

PAN JORDÁN (*k učitelovi tance*)

Zbláznil jste se, pouštět se s ním do hádky, s ním,

který se vyzná v terci a v kvartě a dovede propíchnout člověka jenom pro názorný příklad.

UČITEL TANCE
Já na jeho názorný příklad, na jeho terci i na jeho kvartu s odpuštěním kašlu.

PAN JORDÁN (*k učitelovi tance*)
Tiše, říkám vám, tiše!

UČITEL ŠERMU (*k učitelovi tance*)
Co, vy komáre drzá...!

PAN JORDÁN
Ale, pane šermíři!

UČITEL TANCE (*k učitelovi šermu*)
Co, vy velbloude sprostá...!

PAN JORDÁN
Ale, taneční mistře!

UČITEL ŠERMU
Jestli se na vás vrhnu...

PAN JORDÁN (*k učitelovi šermu*)
Klid! Jen klid!

UČITEL TANCE
Jestli vás popadnu...

PAN JORDÁN (*k učitelovi tance*)
Pst! Tiše, prosím!

UČITEL ŠERMU
Vyvalchuju vás, že...

PAN JORDÁN (*k učitelovi šermu*)
Pro smilování Boží!

UČITEL TANCE
Zmydlím vás tak, že...

PAN JORDÁN (*k učitelovi tance*)
Prosím vás!

UČITEL HUDBY
Nechte nás, pane, naučit ho trochu moresům!

PAN JORDÁN (*k učitelovi hudby*)
Mlčte, proboha, mlčte!

VÝSTUP 4

Předchozí; učitel filosofie

PAN JORDÁN
Hola, pane filosofe, přicházíte se svou filosofií jako na zavalanou. Pojdte ty pány tady spolu srovnat.

UČITEL FILOSOFIE
Copak? Co se stalo, pánové?

PAN JORDÁN
Ale pohádali se spolu o přednost svých povolání, až si vynadali, a teď se chtějí utíkat k násilí.

UČITEL FILOSOFIE
Jakže, pánové? Jest třeba dát se takhle unášeti? Nečetli jste učené pojednání starého Seneky o hněvu? Jest něco nižšího a hanebnějšího než tato vášeň, která činí z člověka lítou šelmu? A nemá být rozum pánem všech našich hnutí?

UČITEL TANCE
Co, pane? Zahrnul nás oba urážkami, znevažoval tanec, kterým se zabývám, a hudbu, kterou má za svoje povolání tady on.

UČITEL FILOSOFIE
Moudrý člověk jest povznesen nad všechny urážky, které mu lze vmést. A nejlepší odpovědí, kterou máme na urážky dáti, jest mírnost a klid.

UČITEL ŠERMU
Jsou oba dva tak drzí, že chtějí přirovnávat svoje povolání k mému.

UČITEL FILOSOFIE
Jest třeba, aby vás to tak rozčilovalo? Vězte, že to není nikdy marná sláva a postavení, o čem se mají lidé mezi sebou přítí. To, čím se jedni od druhých lišíme, jest moudrost a ctnost.

UČITEL TANCE
Já mu tvrdím, že tanec je věda, které nelze vzdávat dosti úcty.

UČITEL HUDBY

A já mu říkám, že hudba je věda, kterou uctívaly všechny věky.

UČITEL ŠERMU

A já, já jim oběma zase tvrdím, že šerm je nejkrásnější a nejpotřebnější věda všech věd.

UČITEL FILOSOFIE

A co má býti potom filosofie? Zdáte se mi všichni tři značně opovážlivými, když si dovolujete přede mnou hovořiti s takovou zpupností a dáváte nestoudně jméno vědy věcem, které nezasluhují ani jména umění a mohou býti zahrnovány pouze pode jméno ubohého řemesla zápasníků, písničkářů a komediantů.

UČITEL ŠERMU

Jdi, ty pinčle filosofská!

UČITEL HUDBY

Jdi, ty žebráku pedantská!

UČITEL TANCE

Jdi, ty starý školomete!

UČITEL FILOSOFIE

Co? Vy darebáci jedni... (*Vrhne se na ně a je všemi třemi bit*)

PAN JORDÁN

Pane filosofe!

UČITEL FILOSOFIE

Vy bídáci! Vy šantalové! Vy hrubiáni!

PAN JORDÁN

Pane filosofe!

UČITEL ŠERMU

Hrom do halamy!

PAN JORDÁN

Pánové!

UČITEL FILOSOFIE

Vy nestydové!

PAN JORDÁN

Pane filosofe!

UČITEL TANCE

Šlak tě tref, ty mezku stará!

PAN JORDÁN

Pánové!

UČITEL FILOSOFIE

Vy padouši!

PAN JORDÁN

Pane filosofe!

UČITEL HUDBY

Čert aby ho, sprostáka!

PAN JORDÁN

Ale, pánové!

UČITEL FILOSOFIE

Vy lotři! Vy pobudové! Vy syčáci! Vy šejdíři!

PAN JORDÁN

Pane filosofe! Pánové! Pane filosofe! Pánové! Pane filosofe! Pánové!

(*Odejdou, vzájemně se bijíce, následováni druhým lokajem*)

VÝSTUP 5

Pan Jordán, první lokaj

PAN JORDÁN

I jen se mažte, pokud vám bude líbo. Já bych si v tom nevěděl rady a nemám chuť si ničit svůj krásný úbor, abych vás dostal od sebe. Byl bych blázen, abych se mezi ně vkládal a dostal nějakou nemilou ránu.

VÝSTUP 6

Předchozí; učitel filosofie

UČITEL FILOSOFIE (*si narovnává límec*)

Nuže, přistupme k naší hodině!

PAN JORDÁN

Ach, mne moc mrzí, pane, že vám tak nandali.

UČITEL FILOSOFIE

I to nic není. Filosof se dovede do všeho vpraviti. Složím proti nim satiru na způsob Juvenalův, která je řádně zcuchá. Ale už toho nechme! Čemu se chcete učiti?

PAN JORDÁN

Všemu možnému. Strašně totiž toužím, abych byl učený, a mám zlost, že mě moji rodiče nedali vzdělávat ve všech vědách už v mých mladých letech.

UČITEL FILOSOFIE

To jest rozumný náhled. *Nam sine doctrina, vita est quasi mortis imago*. Rozumíte tomu nepochybně, dovedete jistě latinsky.

PAN JORDÁN

Ano, ano. Ale dělejte, jako kdybych nedovedl. Vysvětlete mi, co to znamená.

UČITEL FILOSOFIE

To znamená, že bez vědění jest život skoro obrazem smrti.

PAN JORDÁN

V tom má ta latina pravdu.

UČITEL FILOSOFIE

Nemáte vůbec žádných základních, žádných počátečních znalostí, co se vědění týče?

PAN JORDÁN

Ale mám. Dovedu číst a psát.

UČITEL FILOSOFIE

Čím, prosím, máme začít? Ráčíte si přát, abych vás učil nejdříve logice?

PAN JORDÁN

A co je to zač, ta logika?

UČITEL FILOSOFIE

Nauka, která nás učí třem výkonům rozumu.

PAN JORDÁN

A které jsou ty tři výkony rozumu?

UČITEL FILOSOFIE

První, druhý a třetí. První jest skrze obecniny správně chápati, druhý skrze kategorie správně souditi a třetí vyvozovati skrze figury, *Barbara, Celarent, Darii, Ferio a Baralipon*, správný závěr.

PAN JORDÁN

Tohle jsou ale prachmilionská slova. Mně se ta logika nezdá. Učme se raději něčemu jinému, něčemu hezčímu.

UČITEL FILOSOFIE

Chcete se učiti morálce?

PAN JORDÁN

Morálce?

UČITEL FILOSOFIE

Ano.

PAN JORDÁN

A co ta morálka říká?

UČITEL FILOSOFIE

Pojednává o blaženosti, učí lidi krotiti vášně a...

PAN JORDÁN

Ne, toho nechme! Já jsem vztekly jako všickni čerti dohromady, a to žádná morálka nevydrží. Když mě chytí vztek, chci se pěkně vyřádit.

UČITEL FILOSOFIE

Chcete se snad učiti fysice?

PAN JORDÁN

A co ta vaše fysika hlásá?

UČITEL FILOSOFIE

Fysika jest nauka, která vysvětluje přirozené příčiny jevů a vlastnosti těles, která vykládá o povaze prvků, kovů, nerostů, kamenů, rostlin a živočichů a poučuje nás o vzniku všech meteorů, duhy, létavic, vlasatic, blesků, hřmění, hromu, deště, sněhu, krupobití, větrů a smrští.

PAN JORDÁN

V tom je moc kraválu a zmatku.

UČITEL FILOSOFIE

A čemu vás mám tedy učit?

PAN JORDÁN

Učte mě pravopisu.

UČITEL FILOSOFIE

Milerád.

PAN JORDÁN

Potom mě seznamte s kalendářem, abych věděl, kdy je měsíc a kdy není.

UČITEL FILOSOFIE

Budiž! Ale abych mohl sledovati chod vašich myšlenek a pojednával o této látce jako filosof, bude třeba začíti podle pořadu věcí dokonalou znalostí povahy hlásek a rozličného způsobu jejich vyslovování. K tomu vám musím říci, že hlásky se dělí v samohlásky, zvané tak proto, že samy o sobě tlumočí hlásky, a v souhlásky, nazývané souhláskami proto, že se vyslovují se samohláskami a vyznačují jenom různé hlasové modulace. Máme patero samohlásek neboli vokálů: *a, e, i, o, u*.

PAN JORDÁN

Rozumím, tomu všemu rozumím.

UČITEL FILOSOFIE

Vokál *a* se tvoří tak, že se otevřou široce ústa: *a*.

PAN JORDÁN

A, a. Ano, ano.

UČITEL FILOSOFIE

Vokál *e* se tvoří tím, že přiblížíme dolní čelist k hoření čelisti: *a, e*.

PAN JORDÁN

A, e, a, e. Je to tak, na mou duši! Ach, to je ohromné!

UČITEL FILOSOFIE

A vokál *i* se tvoří, když přiblížíme čelisti jednu ke druhé ještě více a protáhneme oba koutky úst k uším: *a, e, i*.

PAN JORDÁN

A, e, i; i, i, i. Ba, je to pravda. Ať žije věda!

UČITEL FILOSOFIE

Vokál *o* se tvoří tak, že se rozevřou čelisti a rty, hoření i dolní, se v obou koutcích sblíží: *o*.

PAN JORDÁN

O, o. Nic není správnějšího: *a, e, i, o; i, o*. To je báječné! *I, o; i, o*.

UČITEL FILOSOFIE

Otvor úst vytváří opravdu jakoby malý kroužek, který zobrazuje písmě *o*.

PAN JORDÁN

O, o, o. Máte pravdu. *O*. Ach, ano, vědět něco, to je krásné!

UČITEL FILOSOFIE

Vokál *u* se tvoří, když sblížíme zuby, aniž je však zcela spojíme, a protáhneme rty kupředu a rovněž je spolu sblížíme, aniž je úplně spojíme.

PAN JORDÁN

U, u. Nic není pravdivějšího.

UČITEL FILOSOFIE

Vaše rty se protáhnou, jako byste se ušklíbal. A proto, kdybyste se chtěl na někoho ušklíbat a hodlal se mu smát, proto byste mu nemohl říci nic jiného než *u*.

PAN JORDÁN

U, u. Je to pravda. Ach, že jsem nestudoval už dřív, abych to všechno už věděl!

UČITEL FILOSOFIE

Zítří se seznámíme s ostatními hláskami, a to se souhláskami.

PAN JORDÁN

A jsou to taky tak zajímavé věci?

UČITEL FILOSOFIE

Jistě. Souhláska *d* se na příklad vyslovuje tak, že se přitiskne špička jazyka nad horní zuby: *de*.

PAN JORDÁN

De, de. Ano! Ach, to jsou nádherné věci! Nádherné věci!

UČITEL FILOSOFIE

F, když opřeme horní zuby o spodní ret: *ef*.

PAN JORDÁN

Ef, ef. Je to tak. Ach, drazí rodičové, mám proč se na vás zlobit.

UČITEL FILOSOFIE

A *r*, když přiložíme špičku jazyka k samému hořejšku patra, takže je ovíván vydechovaným vzduchem a stále mu povoluje, ale hned se vrací zase v totéž místo, a tím zakládá jakési chvění: *r, er*.

PAN JORDÁN

R, r, er; r, r, r, r, r, er. Je to pravda. Vy jste ale šikovný člověk. Co času já to ztratil! *R, r, r, r, er*.

UČITEL FILOSOFIE

Vysvětlím vám všechny tyto zvláštnosti trochu důkladněji.

PAN JORDÁN

Buďte tak laskav. Ale já se vám musím s něčím svěřit. Jsem zamilovaný do jedné náramně vznešené dámy a moc bych si přál, abyste mi pomohl napsat krátký lísteček, který jí chci upustit k nohám.

UČITEL FILOSOFIE

Dobře.

PAN JORDÁN

Bude to galantní, že?

UČITEL FILOSOFIE

Jistě. Chcete jí napsati ve verších?

PAN JORDÁN

Ne, ne. V žádných verších.

UČITEL FILOSOFIE

Chcete to pouze v prose?

PAN JORDÁN

Ne, ani v prose, ani ve verších.

UČITEL FILOSOFIE

Ale některým z těch dvou způsobů to přece musí být.

PAN JORDÁN

Proč?

UČITEL FILOSOFIE

Proto, pane, že se nemůžeme vyjadřovati jinak než v prose nebo ve verších.

PAN JORDÁN

Nejde to jinak než v prose nebo ve verších?

UČITEL FILOSOFIE

Ne, pane! Všechno, co není prosa, jsou verše, a všechno, co nejsou verše, jest prosa.

PAN JORDÁN

A to, jak se mluví, co to tedy je?

UČITEL FILOSOFIE

Prosa.

PAN JORDÁN

Co? Když řeknu: „Mikulko, přines mi pantofle a dej mi noční čepici,“ to je prosa?

UČITEL FILOSOFIE

Ano, pane!

PAN JORDÁN

Tak vida! Já jsem tady mluvil přes čtyřicet let v prose a vůbec jsem o tom, prosím, nevěděl. Jsem vám zavázán velikými díky, že jste mi to řekl. Já bych jí tedy rád dal do toho lístku asi tohle: *Krásná markýzko, umírám pro vaše krásné oči láskou*. Ale chtěl bych, aby to bylo napsáno galantně, aby to bylo pěkně sestaveno.

UČITEL FILOSOFIE

Napišeme tedy, že plameny jejích očí spalují vaše srdce v popel, že pro ni ve dne v noci zkoušíte muka nezměrné...

PAN JORDÁN

Ne, ne, ne! Tohleto nechci. Nechci víc, než co jsem vám řekl: *Krásná markýzko, umírám pro vaše krásné oči láskou*.

UČITEL FILOSOFIE

Ale ono se to musí přece poněkud rozvésti.

PAN JORDÁN

Ne, říkám vám, ne. Chci v tom lístečku mít jenom

tahle slova, ale napsaná hezky podle módy, pěkně upravená. Prosím vás, abyste mi pověděl na ukázkou několik způsobů, jak se to může sesumírovat.

UČITEL FILOSOFIE

Může se to napsati předně tak, jak jste to řekl: *Krásná markýzko, umírám pro vaše krásné oči láskou.* Nebo: *Umírám láskou, krásná markýzko, pro vaše krásné oči.*

Nebo: *Pro krásné oči vaše, krásná markýzko, láskou umírám.* Nebo: *Láskou pro oči vaše krásné, markýzko krásná, umírám.* Nebo: *Pro oči krásné vaše umírám láskou, krásná markýzko!*

PAN JORDÁN

Ale který způsob je ze všech těchto způsobů nejlepší?

UČITEL FILOSOFIE

Ten, kterým jste to řekl vy: *Krásná markýzko, umírám pro vaše krásné oči láskou.*

PAN JORDÁN

Tak prosím, já jsem vůbec neštudoval a hned naprvé jsem to trefil. Mockrát vám děkuju a prosím vás, abyste přišel zítra brzo ráno.

UČITEL FILOSOFIE

Nezapomenu. (*Odejde*)

VÝSTUP 7

Pan Jordán, první lokaj

PAN JORDÁN (*k lokajovi*)

Co! Můj oblek ještě nedošel?

PRVNÍ LOKAJ

Ne, pane!

PAN JORDÁN

Ten zpropadený krejčíř mě nechá čekat zrovna dnes, kdy mám tolik práce. Z kůže bych vyletěl! Mor aby ho, pacholka krejčovského! Šlak aby ho, krejčíře! Hrom aby do něho, do krejčíře! Kdybych ho tady měl, neřáda, psa, šantalu krejčířského, to...

VÝSTUP 8

Předchozí; krejčovský mistr, krejčovský tovaryš (*nesoucí oblek pana Jordána*)

PAN JORDÁN

Ach, vida vás! Však jsem se začínal na vás už zlobit.

KREJČOVSKÝ MISTR

Nemohl jsem přijít dříve. A dal jsem na vašem obleku pracovat neméně než dvaceti tovaryšům.

PAN JORDÁN

Poslal jste mi ty hedvábné punčochy tak ouzké, že jsem měl co dělat, abych je natáhl, a už mi v nich pustila dvě očka.

KREJČOVSKÝ MISTR

Ony se moc vytáhnou.

PAN JORDÁN

Ano, když mi vždycky pustí nějaké očko. A střevíce jste mi dal taky udělat tak těsné, že mě hrozně tlačí.

KREJČOVSKÝ MISTR

Ale vůbec ne, pane!

PAN JORDÁN

Jak to — vůbec ne?

KREJČOVSKÝ MISTR

Ne, vůbec vás netlačí.

PAN JORDÁN

Já vám říkám, že mě tlačí.

KREJČOVSKÝ MISTR

To vy si jen myslíte.

PAN JORDÁN

Nic si nemyslím, já to cítím. To je pádný důkaz.

KREJČOVSKÝ MISTR

Hleďte, je to nejkrásnější a nejkusnější dvorní obleček. Vymyslit vážný oděv, který by nebyl černý, dalo nemalou práci. Je to mistrovské dílo. Dávám ránu nejlepším krejčím.

PAN JORDÁN
Co je tohleto? Vy jste dal květy hlavou dolů?
KREJČOVSKÝ MISTR
Neřekl jste mi, že si je přejete hlavou vzhůru.
PAN JORDÁN
Copak se to musí říkat?
KREJČOVSKÝ MISTR
Inu, ovšem. Všichni vznešení lidé je nosí takhle.
PAN JORDÁN
Vznešení lidé nosí květy obráceně?
KREJČOVSKÝ MISTR
Ano, pane!
PAN JORDÁN
Hm, pak je to tedy dobře.
KREJČOVSKÝ MISTR
Jestli si ráčíte přát, já je dám hlavou vzhůru.
PAN JORDÁN
Ne, ne.
KREJČOVSKÝ MISTR
Stačí jenom říci.
PAN JORDÁN
Ne, říkám vám. Dobře jste udělal. Myslíte, že mi bude oblek padnout?
KREJČOVSKÝ MISTR
Jaká to otázka! Chci se vsadit s každým malířem, že vám ani svým štětcem neudělá nic přesnějšího. Mám v dílně jednoho tovaryše, který je v nabírání plunder hotovým geniem, a jiný můj tovaryš je zase hrdinou našeho věku ve střihu kabátce.
PAN JORDÁN
Co paruka a pera? Jsou, jak se sluší a patří?
KREJČOVSKÝ MISTR
Všechno je v nejlepšímu pořádku.
PAN JORDÁN *(si prohlíží krejčovského mistra)*
Ale, pane mistře, to je moje látka, z které jste mi šil poslední oblek. Dobře ji poznávám.

KREJČOVSKÝ MISTR
Mně se ta látka zdála tak krásná, že jsem si dovolil z ní ustrihnout na oblek pro sebe.
PAN JORDÁN
Ano, ale nemusel jste si na něj ustrihnout z látky mé.
KREJČOVSKÝ MISTR
Chcete si oblek zkusit?
PAN JORDÁN
Ano, dejte mi ho.
KREJČOVSKÝ MISTR
Počkejte! Takhle to nejde. Přivedl jsem lidi, kteří vás obléknou v taktu. Takové šaty se oblékají obřadně. Hej hola, pojd'te sem, vy tam!

VÝSTUP 9

Předchozí; krejčovští tovaryši *(tančící)*

KREJČOVSKÝ MISTR *(k tovaryšům)*
Oblečte ty šaty pánovi tak, jak to činíte vznešeným osobám.

PRVNÍ BALETNÍ VÝJEV

(Čtyři tančící krejčovští tovaryši se přiblíží k panu Jordánovi. Dva mu stáhnou kalhoty jeho cvičebního úboru, ostatní dva ho vysleknou z kazajky. Potom mu obléknou, stále v taktu, jeho nový oděv. Pan Jordán se uprostřed nich otáčí a ukazuje se jim, aby viděli, zdali mu oblek dobře sedí.)

KREJČOVSKÝ TOVARYŠ
Milostivý pane, račte dát tovaryšům nějaké spropitné.
PAN JORDÁN
Jak mi to říkáte?
KREJČOVSKÝ TOVARYŠ
Milostivý pane.

PAN JORDÁN

Milostivý pane! Tady je vidět, že šaty dělají člověka. Když budete stále chodit jenom v měšťanských šatech, nikdy vám nikdo neřekne: Milostivý pane! (*Dává peníze*) Tady máte za toho milostivého pána.

KREJČOVSKÝ TOVARYŠ

Uctivě vám děkujeme, Vaše Jasnosti!

PAN JORDÁN

Vaše Jasnosti! Ach! Ach! Vaše Jasnosti! Počkejte, milý příteli! Ta Jasnost zasluhuje přece nějaké maličkosti. Jasnost, to není malé slovo. Tu máte, to vám dává Jeho Jasnost.

KREJČOVSKÝ TOVARYŠ

Vaše Jasnosti, budeme všichni pít na zdraví Vaší Milosti!

PAN JORDÁN

Vaší Milosti! Ach! Ach! Ach! Počkejte! Neodcházejte! Mně — Vaše Milosti! (*Stranou, tiše*) Jestli to dotáhne až k Výsosti, dostane, na mou duši, celý měšec. (*Nablas*) Tu máte, to je za Moji Milost.

KREJČOVSKÝ TOVARYŠ

Vaše Jasnosti, děkujeme vám co nejpokorněji za štědrost Vaší Milosti.

PAN JORDÁN

Dobře udělal. Jinak bych mu musel dát všecko.

DRUHÝ BALETNÍ VÝJEV

(Čtyři krejčovští tovaryši projevují tancem radost nad štědrostí pana Jordána)

TŘETÍ DĚJSTVÍ

VÝSTUP 1

Pan Jordán, dva lokajové

PAN JORDÁN

Půjdete se mnou, chci ukázat po městě trochu svůj nový oblek. Ale oba dva hleďte jít přímo za mnou, aby bylo každému hned zřejmé, že patříte mně.

LOKAJOVÉ

Ano, pane!

PAN JORDÁN

Zavolejte mi Mikulku, ať jí mohu dát některé rozkazy. Počkejte! Ona sem jde sama.

VÝSTUP 2

Předchozí; Mikulka

PAN JORDÁN

Mikulko!

MIKULKA

Ráčíte?

PAN JORDÁN

Hleď!

MIKULKA (*se směje*)

Hi-hi-hi-hi-hi!

PAN JORDÁN

Co je ti k smíchu?

MIKULKA

Hi-hi-hi-hi-hi!

PAN JORDÁN (*k sobě*)

Co tím míní, taškárka?

MIKULKA
Hi-hi-hi! Ne, jak vy to vypadáte! Hi-hi-hi!

PAN JORDÁN
Jak to?

MIKULKA
Ach! Ach, můj ty božínku! Hi-hi-hi-hi-hi!

PAN JORDÁN
Jaká darebnice! Chceš si ze mne tropit šašky?

MIKULKA
Nene! To bych si nedovolila.

PAN JORDÁN
Jestli se budeš ještě smát, dám ti do nosu.

MIKULKA
Když já se nemůžu přemoct, pane! Hi-hi-hi-hi-hi-hi!

PAN JORDÁN
Ty nepřestaneš?

MIKULKA
Nezlobte se, pane, vy jste ale tak legrační, že se nemůžu udržet a musím se smát.

PAN JORDÁN
Podívejme se na tu drzost!

MIKULKA
Vy jste takhle děsně k smíchu. Hi-hi!

PAN JORDÁN
Já ti...

MIKULKA
Odpusťte mi to, prosím vás! Hi-hi-hi!

PAN JORDÁN
Heleď, jestli se budeš ještě seabemín smát, přísahám ti, že ti vlepím nejstrašnější facku, jakou svět kdy viděl.

MIKULKA
No, dobrá, pane, platí. Já už se nebudu smát.

PAN JORDÁN
Dej si dobrý pozor! Musíš hned uklidit...

MIKULKA
Hi-hi!

PAN JORDÁN
Řádně uklidit...

MIKULKA
Hi-hi!

PAN JORDÁN
Musíš, jářku, uklidit v sále a...

MIKULKA
Hi-hi!

PAN JORDÁN
Ty ještě...?

MIKULKA (*se svalí smíchy na zem*)
Víte, pane, raděj mi namlaťte, ale nechte mě dosyta se vysmát. To mi udělá líp. Hi-hi-hi-hi-hi!

PAN JORDÁN
Já vyletím z kůže!

MIKULKA
Smilujte se, pane, nechte mě se smát, prosím vás! Hi-hi-hi!

PAN JORDÁN
Viděl svět kdy takovou šibeničnici? Nedbá mých rozkazů a směje se mi drze do očí.

MIKULKA
Co chcete, abych dělala, pane?

PAN JORDÁN
Chci, abys hleděla, taškářko, přichystat můj dům pro společnost, která má co nevidět přijít.

MIKULKA (*vstane se země*)
Ach, to mě, namoutě, přechází všechn smích. Ona udělá každá vaše společnost v domě vždycky takový nepořádek, že to slovo stačí, aby mě uvedlo do špatné nálady.

PAN JORDÁN
Mám snad kvůli tobě zavřít lidem svoje dveře?

MIKULKA
Některým lidem byste je jistě měl zavřít.

VÝSTUP 3

Předchozí; paní Jordánová

PANÍ JORDÁNOVÁ

Ach! Ach, vida, zase něco nového! Copak to máš, muži, za postroj? Chceš si dělat z lidí blázny, že ses dal tak okšírovat? Chceš, aby se ti všude smáli?

PAN JORDÁN

Věz, ženo, že se mi budou smát jenom hlupáci a hlupačky.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Svět věru nečekal až na dnešní den. Tvoje počínání je už dávno všem lidem pro smích.

PAN JORDÁN

A kdo jsou ti tvoji všichni lidé, prosím?

PANÍ JORDÁNOVÁ

Ti všichni lidé jsou ti, kdo mají rozum a jsou moudřejší než ty. Já sama jsem tím životem, kterým žiješ, z duše pohoršena. Nevím už, co je s naším domem. Člověk by řekl, že je u nás každý den masopustní merenda. A aby se nepropásla ani chvílička, je hned od božího rána slyšet kvílení houslí a zpěváků, kterým je veškeré sousedstvo obtěžováno.

MIKULKA

Milostpaní to říká dobře. Já bych při té spoustě lidí, co si k sobě zvete, už nemohla udržet domácnost v pořádku. Ta banda sbírá bláto po všech čtvrtích města a nosí je na svých nohou k nám. A ubohá Františka je namoutě na huntě, když musí v jednom kuse drhnout podlahy, co ti vaši vykutálení majstři přicházejí každý den pravidelně zasvinit.

PAN JORDÁN

A hrome! Na venkovanku máš, naše milá Mikulko, náramnou vyřídilku!

PANÍ JORDÁNOVÁ

Mikulka má pravdu. Má víc filípa než ty. Ráda bych věděla, nač ti je v tvém věku učitel tance.

MIKULKA

A ten hromotlucky učitel šermu, který svým dupáním rozhoupává celý dům a vyvrací nám v sále všechny dlaždičky.

PAN JORDÁN

Ticho, služko i ženo!

PANÍ JORDÁNOVÁ

To se chceš naučit tanci, abys tancoval, až nebudeš vládnout nohama?

MIKULKA

Máte chuť někoho propíchnout?

PAN JORDÁN

Mlčte, říkám vám! Jste hloupé husy, jedna jako druhá. Nevíte o přednostech těch věcí.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Měl bys spíše pamatovat na provdání své dcery, která je už v letech, kdy je třeba ji zaopatřit.

PAN JORDÁN

Já budu na provdání své dcery pamatovat, až se pro ni nahodí partie. Teď ale chci pamatovat na to, abych se naučil krásným věcem.

MIKULKA

Já, milostpaní, ještě slyšela, že si pán k dovršení všeho najal dneska učitele filosofie.

PAN JORDÁN

Tak jest! Chci být vzdělaný, abych mohl debatovat se slušnými lidmi.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Nebudeš snad nakonec chodit do školy a nedáš se v svém stáří vyplácet metlou?

PAN JORDÁN

Proč ne? Dám se rád před celým světem na místě vyplatit metlou, jen když budu vědět, čemu se učí na gymnasiu.

MIKULKA

Ba, to vás postaví na nohy.

PAN JORDÁN

Jistě.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Tohle je k vedení domu opravdu nesmírně nutné!

PAN JORDÁN

Zajisté. Mluvíte obě dvě jako hlupačky a já se hanbím za vaši nevědomost. (*K paní Jordánové*) Víš ty, na příklad, co v té chvíli říkáš?

PANÍ JORDÁNOVÁ

Ano. Víím, že to, co říkám, je na výsost správné a že by ses měl konečně vzpamatovat a žít trochu jinak.

PAN JORDÁN

O tom já nemluvíím. Ptám se tě, co to jsou, jářku, ta slova, která tady říkáš.

PANÍ JORDÁNOVÁ

To jsou nadmíru rozumná slova. Ale tvoje chování, to bohužel rozumné není.

PAN JORDÁN

O tom já nemluvíím, říkám ti. Ptám se tě, co to je, co s tebou mluvím, to, co ti tady teď říkám.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Hlouposti!

PAN JORDÁN

Ale ne, to není ono. Já myslím to, co říkáme oba dva, řeč, kterou mluvííme v té chvíli.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Nu a?

PAN JORDÁN

Jak se to jmenuje?

PANÍ JORDÁNOVÁ

Pro mne za mne, ať se to jmenuje jak chce.

PAN JORDÁN

To je prosa, ty nevzdělaná!

PANÍ JORDÁNOVÁ

Prosa?

PAN JORDÁN

Ano, prosa. Všecko, co je prosa, nejsou verše, a všecko, co nejsou verše, je prosa. Tady vidíš, co je to študýrovat. (*K Mikulce*) A co ty? Víš, co všecko se musí dělat, aby se řeklo *u*?

MIKULKA

Co?

PAN JORDÁN

Ano. Co děláš, když říkáš *u*?

MIKULKA

Co?

PAN JORDÁN

Řekni *u*! Zkus to!

MIKULKA

Ale jo! *U*!

PAN JORDÁN

Co děláš?

MIKULKA

Říkám *u*.

PAN JORDÁN

Ano. Ale co děláš, když říkáš *u*?

MIKULKA

Inu, dělám, co mi říkáte.

PAN JORDÁN

Ne, mít co dělat s hlupáky, to je zatracené! Protahuješ rty kupředu a přibližuješ horní čelist ke spodní. *U*, vidíš to? Ušklíbám se: *u*.

MIKULKA

A to je nádhera!

PANÍ JORDÁNOVÁ

To je opravdu báječné!

PAN JORDÁN

A co teprve, kdybyste viděly *o* a *de, de*, nebo *ef, ef*!

PANÍ JORDÁNOVÁ

Co je to za nesmysly?

MIKULKA

Nač je to všecko?

PAN JORDÁN

Mám zlost, když vidím nevzdělané ženské.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Jdi! Měl bys všechny ty lidi s těmi jejich pitomostmi poslat k šípku.

MIKULKA

A hlavně toho halamu šermíře, který mi denně zaneřádí celý byt.

PAN JORDÁN

Hm! Ten učitel šermu vám nedá spát. Ale já ti hned ukážu, jak jsi hloupá. (*Dá přinést rapíry a jeden z nich podá Mikulce*) Pozor! Náзорný příklad, linie těla. Když se zaútočí kvartou, stačí udělat tohle. A když se vypadne tercí, stačí tohleto. Tak člověk nemůže být nikdy propíchnut. Není to krásné, být jist svou věcí, když se s někým biju? Nu, zaútoč trochu na mne, zkus to!

MIKULKA

Když chcete? (*Zasadí panu Jordánovi několik ran*)

PAN JORDÁN

Ach, přestaň! Přestaň, jářku! Čert aby taškářku!

MIKULKA

Říkal jste mi, abych zaútočila.

PAN JORDÁN

Ano. Ale ty na mne útočíš hned tercí místo kvartou a nevyčkáš, až budu parírovat.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Ty jsi blázen, muži, s těmi svými vrtochy. A posedlo tě to, co se stýkáš se šlechtou.

PAN JORDÁN

Když se stýkám se šlechtou, dávám najevo svoje smýšlení. Je to krásnější než se stýkat s tvými měšťáky.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Ba, pravda! Když se člověk stýká s tvými šlechtici, může hrozně získat. A ty jsi udělal s tím krásným panem hrabětem, který ti popletl hlavu, ohromné štěstí.

PAN JORDÁN

Ticho! Dávej si pozor na jazyk! Víš ty, ženo, že nevíš, o kom to mluvíš, když o něm mluvíš? Je to muž, který má větší váhu, než si myslíš, velmož, kterého si u dvora náramně váží a který mluví s králem docela tak jako já s tebou. Není to pro mne pocta, když chodí za mnou tak často taková vznešená osoba, když mě nazývá svým drahým přítelem a jedná se mnou, jako bych mu byl roven? Osvědčuje mi přízeň, o jaké by se nemohlo nikdy nikomu zdát, a zahrnuje mě před celým světem lichotkami, z kterých bývám sám zmaten.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Ano, osvědčuje ti přízeň a zahrnuje tě lichotkami. Ale vypůjčuje si od tebe peníze.

PAN JORDÁN

Nu a není to pro mne ctí, půjčovat peníze muži jeho stavu? Mohu pro urozeného pána, který mě nazývá svým drahým přítelem, mohu pro něj činit méně?

PANÍ JORDÁNOVÁ

A co dělá ten urozený pán pro tebe?

PAN JORDÁN

Věci, nad kterými by svět žasl, kdyby o nich věděl.

PANÍ JORDÁNOVÁ

A co je to?

PAN JORDÁN

Nechme toho! Nemohu to vysvětlovat. Půjčil jsem mu peníze, ale on mi je poctivě vrátí, a to v nejkratší době.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Ano. To můžeš čekat.

PAN JORDÁN

Ovšem. Copak mi to neřekl?

PANÍ JORDÁNOVÁ

Ano, ano. Bude ti jistě stát v slově.

PAN JORDÁN

Zapřisáhl se mi svou šlechtickou ctí.

PANÍ JORDÁNOVÁ
Láryfáry!

PAN JORDÁN
Hrom do tebe! Jsi zatraceně paličatá, ženo! Říkám ti, že mi bude stát v slově. Jsem tím jist.

PANÍ JORDÁNOVÁ
A já, já jsem zase jista, že ne a že všechny ty lichotky, kterými tě zahrnuje, ti říká jenom proto, aby tě obalamutil.

PAN JORDÁN
Pst, mlč! Přichází.

PANÍ JORDÁNOVÁ
Nic jiného nám mescházelo. Jde tě možná zase požádat o nějakou půjčku. Když ho vidím, je mi mdlo od žaludku.

PAN JORDÁN
Mlč, povídám.

VÝSTUP 4

Předchozí; Dorant

DORANT
Ach, pane Jordáne, drahý příteli, jak se máte?

PAN JORDÁN
Děkuju, znamenitě, pane hrabě!

DORANT
A jak se ráčí tady paní Jordánová?

PANÍ JORDÁNOVÁ
Paní Jordánová se ráčí, jak může.

DORANT
Ale, pane Jordáne, vy jste dnes dokonale oblečen.

PAN JORDÁN
Myslíte?

DORANT
Vypadáte v tom obleku opravdu skvěle. Lépe nevy-
padají ani naši mladí dvořané.

PAN JORDÁN
Ech, ech!

PANÍ JORDÁNOVÁ (*stranou*)
Víš, kde ho svrbí a kde ho má pošimrat.

DORANT
Otočte se! Je to v každém směru elegantní.

PANÍ JORDÁNOVÁ (*stranou*)
Ano, stejně směšné odzadu jako odpředu.

DORANT
Na mou čest, pane Jordáne, neměl jsem stání a musil jsem za vámi. Jste muž světa a já si vás neskonale vážím. Právě dnes ráno jsem o vás mluvil v králově komnatě.

PAN JORDÁN
Prokazujete mi velikou čest, pane hrabě! (*K paní Jordánové*) V králově komnatě, slyšelas?

DORANT
Ale nechte na hlavě, prosím vás!

PAN JORDÁN
Vím, pane hrabě, jakou úctou jsem vám povinen.

DORANT
Nechte toho, můj ty Bože! Jakápak obřadnost mezi námi dvěma, prosím!

PAN JORDÁN
Pane hrabě...

DORANT
Nechte na hlavě, říkám vám. Jste přece můj přítel, pane Jordáne!

PAN JORDÁN
Váš ponížený sluha, pane hrabě!

DORANT
Dokud nedáte na hlavu, nebudu na ni dávat ani já.

PAN JORDÁN (*si nasadí klobouk*)
Budu raději neslušný, než abych byl protivný.

DORANT
Jsem vaším dlužníkem, jak dobře víte.

PANÍ JORDÁNOVÁ (*stranou*)

Ano, to víme až příliš dobře.

DORANT

Půjčil jste mi při několika příležitostech velkomyslně peníze a zavázal jste mě tím největšími díky.

PAN JORDÁN

Ach, pane hrabě, to je k smíchu!

DORANT

Ale já vrátím, co mi kdo kdy půjčí, a dovedu se za prokázané služby odměnit.

PAN JORDÁN

O tom já vůbec nepochybuju, pane hrabě!

DORANT

Hodlám se s vámi vypořádat a přicházím, abychom spolu udělali účty.

PAN JORDÁN (*k paní Jordánové, tiše*)

Nu, prosím! Tady vidíš svoji hloupou neotesanost, ženo!

DORANT

Rád se vyrovnávám co možná nejdříve.

PAN JORDÁN (*k paní Jordánové, tiše*)

Neříkal jsem ti to?

DORANT

Kolik jsem vám dlužen, prosím?

PAN JORDÁN (*k paní Jordánové, tiše*)

Tady máš to svoje směšné podezírání!

DORANT

Pamatujete si dobře, kolik peněz jste mi celkem půjčil?

PAN JORDÁN

Myslím, že ano. Pořídil jsem si malý seznam všech částek. Tady je, prosím! Nejdříve jsem vám dal dvě stě luisdorů.

DORANT

To souhlasí.

PAN JORDÁN

Potom sto dvacet.

DORANT

Ano.

PAN JORDÁN

A potom sto čtyřicet.

DORANT

Máte pravdu.

PAN JORDÁN

Tyto tři částky činí dohromady čtyři sta šedesát luisdorů, to jest pět tisíc šedesát liber.

DORANT

Účet je naprosto správný. Pět tisíc šedesát liber.

PAN JORDÁN

Tisíc osm set třicet dvě libry vašemu dodavateli kloboukových per.

DORANT

Zcela správně.

PAN JORDÁN

Dva tisíce sedm set osmdesát liber vašemu krejčímu.

DORANT

Tak jest.

PAN JORDÁN

Čtyři tisíce tři sta sedmdesát devět liber dvanáct sous osm denárů vašemu kupci.

DORANT

Výborně. Dvanáct sous osm denárů. Účet je správný.

PAN JORDÁN

A tisíc sedm set čtyřicet osm liber sedm sous čtyři denáry vašemu sedláři.

DORANT

To všechno odpovídá. A dohromady to činí?

PAN JORDÁN

Úhrnná částka dělá patnáct tisíc osm set liber.

DORANT

Úhrnná částka patnáct tisíc osm set liber, ano, souhlasí. Připočtete k tomu ještě dvě stě pistolí, které mi dáte dnes, a bude to činit rovných osmnáct tisíc franků, kteroužto částku vám zaplatím v nejbližších dnech,

PANÍ JORDÁNOVÁ (*k panu Jordánovi, tiše*)

Tak co? Nehádala jsem dobře?

PAN JORDÁN (*k paní Jordánové, tiše*)
Bud' zticha!

DORANT
Bude vám snad obtížné mi vyplatit, co na vás žádám?

PAN JORDÁN
Ale ne!

PANÍ JORDÁNOVÁ (*k panu Jordánovi, tiše*)
Ten člověk si z tebe dělá dojnou krávu.

PAN JORDÁN (*k paní Jordánové, tiše*)
Mlč!

DORANT
Je-li vám to obtížné, obrátím se jinam.

PAN JORDÁN
Nene, pane hrabě!

PANÍ JORDÁNOVÁ (*k panu Jordánovi, tiše*)
Nedá ti pokoj, dokud tě nepřivede na mizinu.

PAN JORDÁN (*k paní Jordánové, tiše*)
Mlč, povídám.

DORANT
Uvádí-li vás to do rozpaků, račte to klidně říci!

PAN JORDÁN
Nikterak, pane hrabě!

PANÍ JORDÁNOVÁ (*k panu Jordánovi, tiše*)
Ten by vymámil z jalové krávy tele.

PAN JORDÁN (*k paní Jordánové, tiše*)
Mlč, přece!

PANÍ JORDÁNOVÁ (*k panu Jordánovi, tiše*)
Vycucá tě do posledního sou.

PAN JORDÁN (*k paní Jordánové, tiše*)
Budeš mlčet?

DORANT
Mám spoustu známých, kteří by mi ty peníze s radostí půjčili. Ale vy jste můj nejlepší přítel, měl jsem za to, že bych vás urazil, kdybych je žádal od někoho jiného.

PAN JORDÁN
Prokazujete mi příliš mnoho cti, pane hrabě! Skočím pro ty peníze.

PANÍ JORDÁNOVÁ (*k panu Jordánovi, tiše*)
Co? Ty mu chceš strčit ještě tohle?

PAN JORDÁN (*k paní Jordánové, tiše*)
Co mám dělat? Chceš, abych odbyl muže takového postavení, člověka, který dnes ráno o mně mluvil v královské komnatě?

PANÍ JORDÁNOVÁ (*k panu Jordánovi, tiše*)
Jdi mi! Jsi opravdu hloupý hejl.

PAN JORDÁN (*odejde*)

VÝSTUP 5

Předchozí bez pana Jordána

DORANT
Připadáte mi nějak zasmušilá. Copak máte, paní Jordánová?

PANÍ JORDÁNOVÁ
Mám hlavu jako věrtel. Znáte snad tu míru?

DORANT
A co vaše slečna dcera? Kde je, že ji nevidím?

PANÍ JORDÁNOVÁ
Moje slečna dcera je, kde je, prosím, na svém místě.

DORANT
Jak se vynachází?

PANÍ JORDÁNOVÁ
Ona se vůbec nevynachází, ona jenom vychází.

DORANT
Nechcete se některý z příštích dnů jít s ní podívat na balet nebo na veselohru, které se budou dávat u krále?

PANÍ JORDÁNOVÁ
Ano, opravdu, chceme se hrozně smát, hrozně smát se chceme.

DORANT
Já myslím, paní Jordánová, že jste v svém mládí, jistě krásná a roztomilá, měla hodně milenců.

PANÍ JORDÁNOVÁ

U všech všudy, pane hrabě, cožpak je paní Jordánová už hotova se životem a klepe bradou?

DORANT

Ach, na mou čest, paní Jordánová, prosím vás za odpuštění. Já zapomněl, že jste mladá. Bloudím velice často v snách. Račte mi moji neslušnost laskavě prominout!

VÝSTUP 6

Předchozí; pan Jordán

PAN JORDÁN (*k Dorantovi*)

Tady je rovných dvě stě luisdorů.

DORANT

Ujišťuji vás, pane Jordáne, že jsem zcela váš a že hořím touhou prokázat vám u dvora nějakou službu.

PAN JORDÁN

Jsem vám velice vděčen, pane hrabě!

DORANT

Jestliže si paní Jordánová přeje shlédnout královskou zábavu, dám jí poslat nejlepší místa v celém sále.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Paní Jordánová vám uctivě děkuje.

DORANT (*k panu Jordánovi, tiše*)

Naše krásná markýzka, jak jsem vám oznámil již lístečkem, zavítá k vám brzo na balet a na oběd. Přiměl jsem ji konečně, aby vaše pozvání na tu slavnost, kterou chcete pro ni uspořádat, laskavě přijala.

PAN JORDÁN

Pojďme trochu stranou, z dobrých důvodů, prosím!

DORANT

Je tomu již týden, co jsem vás neviděl, a tak jsem vám nemohl ještě říci o tom diamantu, který jste mi svěřil, abych jí ho vašim jménem odevzdal. Ale měl jsem co dělat, abych přemohl její skrupule. Teprve dnes se konečně rozhodla ho přijmout.

PAN JORDÁN

Jak se jí líbil?

DORANT

Báječně. A moc bych se mýlil, kdyby krása toho skvos-tu na její duši kouzelně nezapůsobila a nenaklonila vám ji.

PAN JORDÁN

Kéž by dobrý Bůh dal!

PANÍ JORDÁNOVÁ (*k Mikulce*)

Když se k němu dostane, nemůže se od něho nikdy odtrhnout.

DORANT

Udělal jsem vše, aby štědrost toho dárku a velikost vaší lásky náležitě ocenila.

PAN JORDÁN

Tolik laskavosti mě přímo skličuje, pane hrabě! Jsem strašně zmaten, když vidím muže vašeho stavu se kvůli mně snižovat ke všemu tomu, co tady činíte.

DORANT

To nemyslíte vážně. Copak se přátelé před něčím zastavují? Přátelé neznají žádných okolků. Neučinil byste vy pro mne totéž, kdyby se naskytla příležitost?

PAN JORDÁN

Ó, jistě, a z toho srdce rád.

PANÍ JORDÁNOVÁ (*k Mikulce*)

Mne jeho přítomnost hrozně tíží.

DORANT

Já, když je třeba pomoci příteli, já se nikdy na nic neohlížím. A když jste se mi svěřil se svými city k té rozkošné markýzce, se kterou se stýkám, viděl jste, že jsem se hned nabídl k službám vaší lásce.

PAN JORDÁN

To je pravda. Mne všechna ta laskavost uvádí do rozpaků.

PANÍ JORDÁNOVÁ (*k Mikulce*)

Cožpak on vůbec nepůjde?

MIKULKA

Je jim spolu dobře.

DORANT

Užil jste znamenitého tahu, abyste pohnul její srdce. Ženy mají zvláště rády, když pro ně vynakládáme peníze. A vaše častá hudební dostaveníčka a neustálé kytice, ten nádherný ohňostroj, který jste dal pro ni vypálit na vodě, diamant, který od vás dostala, a hostina, kterou pro ni chystáte, to všechno mluví pro vaši lásku zřetelněji než veškerá slova, která byste jí mohl osobně říci.

PAN JORDÁN

Ach, není peněz, které bych nevydal, kdybych si tím mohl zajistit cestu k jejímu srdci. Urozená dáma má pro mne neskonale kouzlo. Takovou čest bych si vykoupil za každou cenu.

PANÍ JORDÁNOVÁ (*k Mikulce, tiše*)

Co si mohou spolu tak dlouho povídat? Přibliž se k nim opatrně a naslouchej!

DORANT

Už brzo se budete po libosti těšit štěstí z pohledu na její půvaby. A vaše oči budou mít kdy se vynadívát.

PAN JORDÁN

Abych měl naprostou volnost, zařídil jsem to tak, že má žena půjde na oběd k mé sestře a že tam stráví celé odpoledne.

DORANT

To bylo také moudré. Vaše paní by nám mohla překážet. Dal jsem za vás kuchaři patřičné příkazy a obstaral jsem všechno potřebné pro balet. Je podle mého návodu, a bude-li jeho provedení odpovídat mé myšlence, jsem jist, že bude přijat...

PAN JORDÁN (*zpozoruje, že jim Mikulka naslouchá, a ušetří jí políček*)

Šlak aby tě! Jsi řádně drzá! (*K Dorantovi*) Pojďme odtud, prosím! (*Odejdou*)

VÝSTUP 7

Paní Jordánová, Mikulka

MIKULKA

Na mou duši, milostpaní, mne ta zvědavost sice stála pohlavek, ale já myslím, že se tady něco kutí. Mluvili o nějaké věci, při které vás nechtějí mít.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Nepojala jsem proti svému manželovi podezření teprve dneska, milá Mikulko! Buď jsem nejbláhovější žena na světě, nebo se tady chystají nějaké milostné plotky. Udělám všechno možné, abych tomu přišla na kloub. Ale mluvmě o mé dceři! Víš o veliké lásce, kterou k ní chová Kleont. Mně se ten mládenec zamlouvá. Chci mu jako nápadníku pomoci a dát mu Lucii, budu-li moci.

MIKULKA

Na mou duši, milostpaní, to mi mluvíte od srdce. Vám se zamlouvá pán a mně se zamlouvá zase sluha. A já bych si moc přála, aby se naše veselka odbývala ve stínu jejich svatby.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Jdi za mým jménem a pověz mu, aby ke mně hned přišel a šel se mnou mého muže požádat o moji dceru.

MIKULKA

Už běžím, milostpaní, a s radostí! Příjemnějšího posláním se mi nemohlo dostat.

PANÍ JORDÁNOVÁ (*odejde*)

MIKULKA

Myslím, že ty dva hodně potěším.

VÝSTUP 8

Mikulka; Kleont, Koubek

MIKULKA (*ke Kleontovi*)

Ach, přicházíte jako na zavalanou. Mám pro vás radostné poselství. Mám...

KLEONT

Klid se mi pryč, ty falešnice, a nechoď mě balamutit proradnými řečmi!

MIKULKA

Takhle vy přijímáte...

KLEONT

Klid se mi pryč, povídám, a běž své proradné velitelce hned povědět, že nikdy neošálíš příliš prostomyslného Kleonta.

MIKULKA

Co je tohle za vrtoch? Milý Koubku, řekni mi přece, co to má znamenat.

KOUBEK

Tvůj milý Koubek, ty ohavnice! Jdi, honem, táhni mi s očí, hanebnice, a dej mi pokoj!

MIKULKA

Co? Ty mě taky chceš...

KOUBEK

Táhni mi s očí, říkám ti, a nikdy v životě na mne už nemluv!

MIKULKA (*stranou*)

Šlaka! Co jim to přeletělo přes nos? Musím zpravit o tom nadělení hned svoji paní. (*Odejde*)

VÝSTUP 9

Předchozí bez Mikulky

KLEONT

Ne, jednat takhle se svým ctitelem! S nejuvěrnějším a nejvěrelejším ctitelem pod sluncem!

KOUBEK

To je hrůza, co nám oběma provedly!

KLEONT

Osvědčuji krásce největší lásku a největší něhu, jaké si lze představit. Nemiluji na světě nikoho jiného než ji a nemám na mysli než ji. Je celou mou starostí, celou mou touhou a celou mou radostí. Nemluvím než o ní, nemyslím než na ni, nesním než o ní, nežiji než pro ni a moje celé srdce tluče jenom jejím tepem, a tohle je její odměna za tolik lásky! Nevidím ji dva dny a zdá se mi, jako bych ji neviděl celá dvě hrozná staletí. Náhodou se s ní setkám, moje srdce je u vytržení, že jsem ji spatřil, z tváře mi vyzírá radost, běžím jí s nadšením v ústrety, a ona odvrátí ode mne oči, nevěrnice, a jde rychle dál, jako by mě nikdy v životě neviděla.

KOUBEK

To mám já taky akorát na jazyku.

KLEONT

Viděl svět něco takového, jako je ta zrada mé nevděčnice Lucie?

KOUBEK

A jako je zrada té šibeničnice Mikulky?

KLEONT

Po tolika vřelých obětech, vzdeších a přísahách, které jsem složil jejím půvabům!

KOUBEK

Po tolika horlivých projevech oddanosti, po zdvořilostech a službách, které jsem jí prokázal v kuchyni!

KLEONT

Po tolika slzách, které jsem prolil u jejích nohou!

KOUBEK

Po tolika vědrech vody, která jsem pro ni vytahal ze studně!

KLEONT

Po takovém zanícení, kterým jsem dával najevo, že ji mám raději než sebe samého!

KOUBEK

Po takovém žáru, kterým jsem zkoušel, když jsem otáčel rožněm místo ní!

KLEONT

S pohrdáním přede mnou utíká!

KOUBEK

Ukáže mi sprostě záda!

KLEONT

Taková faleš je hodna nejpřísnějšího trestu.

KOUBEK

Taková proradnost zasluhuje milion pohlavků.

KLEONT

Ať tě, prosím tě, nenapadne mi za ni orodovat!

KOUBEK

Já za ni orodovat, pane? Chraň Bůh!

KLEONT

Nechtěj mi čin té nevěrnice omlouvat!

KOUBEK

Nemějte strach!

KLEONT

Ne, věz, že žádné tvoje řeči na její obhajobu nebudou nic platné.

KOUBEK

Kdo na ně pomýšlí?

KLEONT

Chci si v srdci uchovat všechno svoje záští a přeruším s ní veškerý styk.

KOUBEK

Docela vám to schvaluju.

KLEONT

On jí padl do oka asi ten mladý hrabě, který za ní chodí. Jak vidím, její duše se dává oslňovat urozeností. Ale já musím pro svoji čest její vypovězení věrnosti předejít. Učiním k onomu rozchodu, ke kterému se zřejmě chystá, stejně kroků jako ona a neponechám jí té cti, že mi dala košem.

KOUBEK

To je venkoncem správné. Jsem v tom s vámi zajedno.

KLEONT

Napomoz mi v mé nevoli a podpoř mě v mém rozhodnutí přemoci v srdci veškeré pozůstatky lásky, které by mohly mluvit v její prospěch. Pověz mi o ní, snažně tě prosím, všechno nepěkné, co vůbec můžeš. Vylič mi její osobu v takové podobě, že si ji zošklivím, a abys mi ji hodně zprotivil, vypočítej mi všechny nedostatky, které u ní snad shledáváš.

KOUBEK

Ona, pane? To je povedená opice, pěkné pyšnidlo, aby mohla ve vás budit tolik lásky. Mně se zdá docela tuctová. Najdete kolem na sta panen, které si vás spíš zaslouží. Má předně malé oči.

KLEONT

Má malé oči, pravda, ale má v nich plno ohně. Jsou to nejzářivější a nejbystřejší oči na světě, nejdojemnější oči, jaké lze vidět.

KOUBEK

Má velká ústa.

KLEONT

Ano. Ale je v nich tolik vděků, jako není v žádných jiných ústech. Ta ústa vzbuzují na pohled touhu, jsou to nejsvědňější, nejmilostnější ústa pod sluncem.

KOUBEK

Je postavou trochu malá.

KLEONT

Ano, není veliká, ale je krásně rostlá a svižná.

KOUBEK

Je za hovoru a za jednání schválně nenucená.

KLEONT

To je pravda, ale přesto je roztomilá. Její způsoby jsou úchvatné, je v nich tolik zvláštního kouzla, že se musí líbit.

KOUBEK

Co se jejího vtipu týká...

KLEONT

Ach, Koubku, v jejím vtipu je nejvyšší břitkost a jemnost.

KOUBEK

Její řeč...

KLEONT

Její řeč je rozkošná.

KOUBEK

Je v jednom kuse vážná.

KLEONT

Tobě se líbí kypivá veselost, radost stále připravená vybuchnout? Je něco nevkusnějšího než ženy, které se smějí při každé příležitosti?

KOUBEK

Ale je jistě rozmarná jako žádná jiná.

KLEONT

Ano, je rozmarná, v tom s tebou souhlasím. Ale kráskám všechno sluší. Kráskám všechno trpíme.

KOUBEK

Jak vás tak slyším, vidím, že máte chuť ji dál milovat.

KLEONT

Já? Raději bych umřel. Budu ji stejně nenávidět, jako jsem ji měl rád.

KOUBEK

Jak, jářku, když ji shledáváte tak dokonalou?

KLEONT

Tím, že ji opustím a budu ji nenávidět tak krásnou, tak plnou půvabů a tak roztomilou, jak se mi zdá, tím jenom jasněji ukáží sílu svého srdce a tím bude moje pomsta jenom zjevnější. Hleď, přichází.

VÝSTUP 10

Předchozí; Lucie, Mikulka

MIKULKA (*ke Lucii*)

Já jsem byla aspoň moc pohoršená.

LUCIE

V tom nemůže vězet nic jiného než to, co jsem ti řekla, Mikulko! Ale vida ho!

KLEONT

Ani na ni nepromluví.

KOUBEK

Já budu následovat vašeho příkladu.

LUCIE

Copak, Kleonte? Co je vám?

MIKULKA

Co ti je, Koubku?

LUCIE

Co vás trápí?

MIKULKA

Co jsi tak naježený?

LUCIE

Oněměl jste, Kleonte?

MIKULKA

Ztratil jsi řeč, Koubku?

KLEONT

Ne, taková prorada!

KOUBEK

Je to ale jidášství!

LUCIE

Vidím, že vás ranní setkání z duše pobouřilo.

KLEONT (*ke Koubkovi*)

Aha! Vidí, co provedly.

MIKULKA

Naše ranní chování tě zřejmě rozkatilo.

KOUBEK (*ke Kleontovi*)

Uhodly, kde vězí hřebík.

LUCIE

Není-liž pravda, Kleonte, že je to důvod vaší nevole?

KLEONT

Ano, je, vy falešnice, je to on, když mám už mluvit. Ale musím vám říci, že nebudete svou nevěrností triumfovat, jak jste si myslila, že to budu já, kdo se s vámi rozejde, a že se vám nedostane cti dát mi košem. Dá mi možná namáhání, abych přemohl lásku, kterou k vám chovám. Budu se pro to trápit a budu trpět nějaký čas. Ale dokáží to a raději si proklají srdce, než abych byl tak sláb, že bych se k vám navrátil.

KOUBEK (*k Mikulce*)

Já, prosím, jak by smet!

LUCIE

Toť věru mnoho povyku pro nic za nic. Povím vám, Kleonte, co mě dnes ráno přimělo, abych se vyhnula vašemu oslovení.

KLEONT (*chce odejít, aby se Lucii vyhnul*)

Ne, nechci nic slyšet.

MIKULKA (*ke Koubkovi*)

Řeknu ti, proč jsme šly tak honem dál.

KOUBEK (*chce rovněž odejít, aby se Mikulce vyhnul*)

Nechci nic vědět.

LUCIE (*jde za Kleontem*)

Vězte, že jsme dnes ráno...

KLEONT (*jde dál, aniž si Lucie všimá*)

Ne, říkám vám.

MIKULKA (*jde za Koubkem*)

Víš, my...

KOUBEK (*jde rovněž dál, aniž si Mikulky všimá*)

Ne, falešnice!

LUCIE

Vyslechněte mě!

KLEONT

Ani zdání!

MIKULKA

Nech mě mluvit!

KOUBEK

Jsem hluchý.

LUCIE

Kleonte!

KLEONT

Ne!

MIKULKA

Koubku!

KOUBEK

Nic!

LUCIE

Stůjte!

KLEONT

Láryfáry!

MIKULKA

Slyš mě!

KOUBEK

Povídali, že mu hráli!

LUCIE

Okamžik!

KLEONT

Nene!

MIKULKA

Jenom chvíličku!

KOUBEK

Ani nápad!

LUCIE

Dvě slovíčka!

KLEONT

Ne. Vyloučeno!

MIKULKA

Slovíčko!

KOUBEK

Konec řečem!

LUCIE (*se zastaví*)

Nu, budiž! Když mě nechcete vyslechnout, myslíte si a číňte si, co vám bude libo.

MIKULKA (*rovněž se zastaví*)
Když ty takhle, ber to, jak se ti uzdá.
KLEONT (*se obrátí k Lucii*)
Nuže, povězte mi důvod toho tak krásného přijetí.
LUCIE (*odchází nyní sama, aby se Kleontovi vyhnula*)
Nyní se mi již neráčí vám ho říkat.
KOUBEK (*se obrátí k Mikulce*)
Vysvětli nám tedy trochu celou tu věc.
MIKULKA (*odchází, aby se Koubkovi vyhnula*)
Teď se mi už nechce nic ti vysvětlovat.
KLEONT (*jde za Lucii*)
Řekněte mi...
LUCIE (*jde dál, aniž si Kleonta všimá*)
Ne, nechci nic říkat.
KOUBEK (*jde za Mikulkou*)
Vyprávěj mi...
MIKULKA (*jde rovněž dál, aniž si Koubka všimá*)
Ne, nic nebudu vyprávět.
KLEONT
Smilujte se!
LUCIE
Ne, řekla jsem.
KOUBEK
Slitování!
MIKULKA
Ani nápad!
KLEONT
Prosím vás!
LUCIE
Dejte mi pokoj!
KOUBEK
Zapřísahám tě!
MIKULKA
Táhni ode mne!
KLEONT
Lucie!

LUCIE
Ne!
KOUBEK
Mikulko!
MIKULKA
Nic!
KLEONT
Pro všechny svaté!
LUCIE
Nechci.
KOUBEK
Mluv!
MIKULKA
Nikdy.
KLEONT
Rozptylte moje pochyby!
LUCIE
Ne. Nic takového.
KOUBEK
Uzdrav mou duši!
MIKULKA
Ne. Mně se nechce.
KLEONT
No dobrá! Když vám tak málo záleží, abyste mě zbavila muk a ospravedlnila se ze svého nehodného chování k mé lásce, vidíte mě, vy nevěrnice, naposled. Odejdu pryč, a vzdálen vás, umřu žalem a láskou.
KOUBEK (*k Mikulce*)
A já půjdu v jeho stopách.
LUCIE (*ke Kleontovi, který hodlá odejít*)
Kleonte!
MIKULKA (*ke Koubkovi, který následuje svého pána*)
Koubku!
KLEONT (*se zastaví*)
Prosím?
KOUBEK (*se rovněž zastaví*)
Co?

LUCIE

Kam jdete?

KLEONT

Kam jsem vám řekl.

KOUBEK

Chceme umřít.

LUCIE

Vy chcete umřít, Kleonte?

KLEONT

Ano, vy ukrutnice, když tomu chcete.

LUCIE

Já že chci, abyste umřel?

KLEONT

Ano, chcete.

LUCIE

Kdo vám to řekl?

KLEONT (*přistoupí k Lucii*)

Nepřejete si to snad, když nechcete rozptýlit moje podezření?

LUCIE

Je to moje vina? Neřekla bych vám já, kdybyste mě ráčil vyslechnout, že tu nešťastnou ranní příhodu, na kterou si stěžujete, zavinila přítomnost jedné mé staré tety, která umíněně tvrdí, že již samo oslovení mladé dívky mužem dívku zneuctuje, která nám o tom ustavičně káže a líčí nám všechny muže jako ďábly, před kterými je nutno utíkat?

MIKULKA (*ke Koubkovi*)

To je celé tajemství té historie.

KLEONT

Nešálíte mě, Lucie?

KOUBEK (*k Mikulce*)

Nevěšíš mi na nos bulíky?

LUCIE (*ke Kleontovi*)

Nic není pravdivějšího.

MIKULKA (*ke Koubkovi*)

Je to tak.

KOUBEK (*ke Kleontovi*)

Dáme se obměkčit?

KLEONT

Ach, Lucie, dovedete mé srdce jediným svým slůvkem upokojit. Jak snadno se dáme přesvědčit těmi, které milujeme!

KOUBEK

Jak lehce je člověk těmi zatracenými šelmami ukonejšěn!

VÝSTUP 11

Předchozí; paní Jordánová

PANÍ JORDÁNOVÁ

Jsem věru ráda, Kleonte, že vás potkávám. Přicházíte v pravou chvíli. Jde sem můj manžel. Chopte se tedy příležitosti a požádejte ho o Luciinu ruku.

KLEONT

Ach, milostpaní, ta řeč mi zní nadměru sladce. Vychází vstříc mým nejvroucnějším přáním. Příjemnějšího rozkazu a vzácnější přízně se mi nemohlo dostat.

VÝSTUP 12

Předchozí; pan Jordán

KLEONT

Vážený pane, nechtěl jsem pro svoji žádost, o které už dlouho uvažuji, žádného prostředníka. Jde v ní příliš o mne, abych ji nepřednesl sám, a tak vám bez dalšího okolkování řeknu, že se mi čest být vaším zetěm zdá nesmírně štědrou milostí a že vás prosím o její prokázání.

PAN JORDÁN

Dříve než vám odpovím, pane, budu vás prosit, abyste mi řekl, zdali jste šlechtic.

KLEONT

Většina lidí, pane, při této otázce příliš neváhá a beze všeho rozhodně přikývne. Z osvojení toho jména si nikdo nedělá zvláštní svědomí a zvyklost dnes dovolu-
je, zdá se, jeho uloupení. Co mne se týče, já se vám příznám, že se na tu věc dívám poněkud přísněji. Mám za to, že každý podvod je slušného člověka nedůstojný a že je hanebné zapírat, čím nám nebe přálo se narodit, zdobit se před zraky světa uloupeným titulem a vydávat se za to, co nejsme. Pocházím jistě z rodičů, kteří zaujímali počestné postavení. Dostalo se mi té cti, že jsem sloužil šest let v armádě, a jsem dosti zá-
možný, abych mohl zaujmout ve společnosti docela ob-
stojné místo. Ale přes to vše si nechci dávat jméno, na které by si jiní na mém místě mohli snad domýšlivě dělat nároky. Řeknu vám ve vší upřímnosti, že nejsem šlechtic.

PAN JORDÁN

To je tedy konec, pane! Má dcera není pro vás.

KLEONT

Co?

PAN JORDÁN

Nejste šlechtic, a proto mou dceru nedostanete.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Co vlastně s tím svým šlechtictvím míníš? Jsme my snad urození?

PAN JORDÁN

Mlč, ženo! Já ti vidím do karet.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Nepocházíme oba dva jenom z počestných měšťanů?

PAN JORDÁN

Že tě huba nebolí!

PANÍ JORDÁNOVÁ

A nebyl tvůj otec kupcem, zrovna tak jako můj?

PAN JORDÁN

Hrom aby do ženské! Na všechno má odpověď. Jestli byl tvůj otec kupec, to mi je jedno. Ale co se mého

otce týká, o tom to říkají jenom pitomci. Já ti chci zkrátka jenom říci, že si přeju za zetě šlechtice.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Tvá dcera potřebuje manžela, který se k ní hodí. A pro ni je lepší hezký a zámožný slušný muž než nějaký nevzhledný a nuzný šlechtic.

MIKULKA

To je pravda. My máme u nás na vsi jednoho zeman-
ského syna, který je největší nemehlo a nejhloupější
mamlas na světě.

PAN JORDÁN (*k Mikulce*)

Mlč, ty drzá! Vždycky musíš strkat do všeho nos! Mám pro svoji dceru dost peněz. Potřebuju pro ni jenom tituly a chci z ní udělat markýzku.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Markýzku?

PAN JORDÁN

Ano, markýzku.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Ach, toho mě Bůh chraň!

PAN JORDÁN

Už jsem o tom rozhodl.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Já k tomu však nikdy nesvolím. Sňatky se společensky výše stojícím partnerem mají vždycky za následek různé nepřijemnosti. Nechci, aby zeť mohl mé dceři předhazovat její rodiče a aby se její děti styděly zvát mě svou babičkou. Kdyby se stalo, že by mě přišla navštívit v honosných šatech dámy a nedopatřením opominula někoho z naší čtvrti pozdravit, lidé by neopominuli šířit o ní v té chvíli na tisíc hloupých řečí. „Koukejte,“ říkali by, „koukejte se na tu paní markýzku, jak se naparuje! Je to dcera pana Jordána, a jako malá žába byla moc šťastna, když si s námi mohla hrát na slečinku. Nenosila ten nos vždycky tak vzhůru, oba její dědečkové prodávali plátno u brány svatého Inocence. Nahromadili svým dětem veliké jmění a teď

za to na onom světě možná zatraceně pykají. Poctiví lidé nikdy takhle nezbohatnou.“ Nechci slyšet takové hloupé špičky a chci zkrátka a dobře pro dceru muže, který by mi byl za ni vděčný a kterému bych mohla říci: „Posaďte se tuhle vedle, milý zeti, a poobědvajte se mnou!“

PAN JORDÁN

To jsou opravdu maloduché touhy, chtít pořád zůstat dole. Nic mi už neříkej! Moje dcera bude navzdory všem paní markýzkou. A jestli mě dopálíš, udělám z ní vévodkyni. (*Odejde*)

VÝSTUP 13

Předchozí bez pana Jordána

PANI JORDÁNOVÁ

Neztrácejte ještě hlavu, milý Kleonte! (*K Lucii*) Pojď se mnou, dceruško, a běž svému otci rozhodně říci, že se nechceš vůbec vdát, když nedostaneš tady jeho. (*Odejde spolu s Lucii a s Mikulkou*)

VÝSTUP 14

Kleont, Koubek

KOUBEK

Vy jste si s těmi svými krásnými názory dal, panečku!

KLEONT

Co chceš, Koubku? Já jsem v těch věcech úzkostlivý a nedám se svést špatnými příklady.

KOUBEK

Vy jste blázen, pane, brát to s takovým člověkem tak smrtelně vážně. Copak nevidíte, že je tuknutý? Kdybyste se mu trošinku přizpůsobil, mohl jste na tom vydělat.

KLEONT

Máš pravdu. Ale já jsem věru nemyslel, že by bylo třeba podávat důkazy o své urozenosti, aby se mohl člověk stát zetěm pana Jordána.

KOUBEK (*se směje*)

Ha-ha-ha!

KLEONT

Čemu se směješ?

KOUBEK

Ale ono mě napadlo, jak toho člověka dostat a dopomoci vám ke všemu tomu, po čem toužíte.

KLEONT

Co?

KOUBEK

Je to venkoncem žertovná myšlenka.

KLEONT

Mluv!

KOUBEK

Ona se tady chystá právě nějaká maškaráda, která se nám báječně hodí. Hodlám jí použít ke šprýmu, který chci provést tomu našemu hňupovi. Páchne to sice všechno trošku fraškou, ale s ním je možné se všeho odvážit. Není třeba se nějak ostýchat, je tak praštný, že bude svoji úlohu hrát jistě znamenitě a naletí na všechny pitomosti, které se nám zamane mu povědět. Herce i kostymy mám k dispozici. Nechte mě jenom jednat!

KLEONT

Ale řekni mi přece...

KOUBEK

Hned vás do všeho zasvětlím. Ale teď zmizme! Přichází. (*Odejdou*)

VÝSTUP 15

Pan Jordán (*sám*)

Co je to, u všech ďásů? Ustavičně mi vytýkají jenom vznešené pány, a já tady, prosím, nevidím nic krásnějšího než obcovat se šlechtou. Mezi ní je jenom samá čest a zdvořilost, milerád bych obětoval i dva prsty ruky, kdybych se byl narodil jako hrabě nebo jako markýz.

VÝSTUP 16

Pan Jordán; lokaj

LOKAJ

Pane, je tady pan hrabě a vede nějakou dámu.

PAN JORDÁN

Pro Krista Pána! Musím udělit nějaké rozkazy. Pověz jim, že přijdu hned. (*Odejde*)

VÝSTUP 17

Lokaj; Dorimena, Dorant

LOKAJ

Pán vzkazuje, že přijde hned.

DORANT

Dobře.

LOKAJ (*odejde*)

VÝSTUP 18

Předchozí bez lokaje

DORIMENA

Nevím, Dorante, nevím! Činím tady opět pochybný krok, když se dávám vámi vést do cizího domu, kde nikoho neznám.

DORANT

A pro jaké útočiště se podle vás má tedy moje láska rozhodnout, paní markýzko, když vás chce počastovat a když pro možné řeči odmítáte jak svůj, tak můj dům?

DORIMENA

Ale vy neříkáte, že si každý den poněáhu zvykám přijímat příliš veliká svědectví o vaší lásce. Marně se tomu bráním, zmáháte můj odpor zdvořilou nepovoleností, která mě vždycky přivede pomalu k tomu, co si přejete. Začalo to vytrvalými návštěvami, potom přišla vyznání, po kterých následovala hudební dostavníčka s hostinami a vzápětí dárky. Vzpírala jsem se tomu všemu, ale vy jste se nedával odstrašit a krok za krokem jste vítězil nad mými předsevzetími. Nemohu již za nic ručit a myslím, že mě nakonec přimějete k samému manželství, které mi je tak proti mysli.

DORANT

Na mou čest, paní markýzko, v to jste měla se mnou již dávno vstoupit. Jste vdova a na nikom nezávisíte. Já jsem svým pánem a miluji vás víc než svůj vlastní život. Proč byste nemohla být ještě dnes celým mým štěstím?

DORIMENA

Ach, můj Bože, Dorante, ke šťastnému soužití je třeba, aby obě dvě strany měly hodně dobrých vlastností, a i nejrozumnější pár lidí má často co dělat, aby založil svazek, s kterým by byl spokojen.

DORANT

To nemůžete myslet vážně, paní markýzko, představujete-li si to tak těžké. Zkušenost, kterou jste učinila, není pro druhé případy nijak rozhodující.

DORIMENA

A pak — stále se k tomu vracím —, mne všechna ta vydání, která vás vidím kvůli mně si činit, znepokojují ze dvou důvodů. Předně proto, že mě zavazují více, než bych si přála, a potom proto, že si je nečiníte —

jak, odpusťte, dobře vím —, aniž se neuvádíte do pe-
něžních nesnází. A to já vůbec nechci.

DORANT

Ach, paní markýzko, to jsou směšné maličkosti. Pro-
tohle nemohu nikdy...

DORIMENA

Vím, co říkám. Nehledíc na jiné dárky, ten diamant,
který jste mi vnutil, má jistě takovou cenu, že...

DORANT

Ach, paní markýzko, neračte dělat tolik slávy s věcí,
kterou má láska pokládá pro vás za tuze málo, a do-
volte... Pán domu, prosím!

VÝSTUP 19

Předchozí; pan Jordán

PAN JORDÁN (*zajde se dvěma poklonami těsně k Dorimeně,
takže nemůže udělat třetí poklonu*)

Kousíček dál, milostivá paní!

DORIMENA

Co?

PAN JORDÁN

Malý krůček, prosím!

DORIMENA

Proč to?

PAN JORDÁN

Couvněte kousilínek, víte, kvůli třetí pokloně.

DORANT

Pan Jordán ví, co se sluší, paní markýzko!

PAN JORDÁN

Milostivá paní, je pro mne velikánskou ctí, že mám to
štěstí být tak šťasten, že se těším štěstí, že mi ráčíte
laskavě prokazovat milost a poctíváte mě ctí veliké
milosti vaší přítomnosti. A kdybych měl takové zá-
sluhy, abych zasluhoval takové zásluhy, jako jsou vaše

zásluhy, a kdyby nebe... nebe... žárlivé na moji štěs-
těnu... kdyby mi prokázalo... tu čest, že bych se měl
za hodna zasluhovat ty... ty zásluhy...

DORANT

To stačí, pane Jordáne! Paní markýzka nemá ráda
dlouhé poklony. Ví už, že jste duchaplný muž. (*K Do-
rimeně, tiše*) Je to takový směšný měšťák, jak vidíte,
všemi svými způsoby na výsost komický.

DORIMENA (*k Dorantovi, tiše*)

Není věru těžké to poznat.

DORANT

Paní markýzko, pan Jordán je nejlepší z mých přátel.

PAN JORDÁN

Prokazujete mi příliš cti.

DORANT

Muž každým coulem galantní.

DORIMENA

Velice si ho vážím.

PAN JORDÁN

Ó milostivá paní, neučinil jsem ještě nic, abych si za-
sluhoval tu velikou milost.

DORANT (*k panu Jordánovi, tiše*)

Ne abyste jí pak mluvil o diamantu, který jste jí daro-
val.

PAN JORDÁN (*k Dorantovi, tiše*)

Ale nemohl bych se jí aspoň optat, jak se jí líbil?

DORANT (*k panu Jordánovi, tiše*)

To tak! Toho se chraňte! To by bylo od vás nevycho-
vané. Chcete-li jednat jako galantní muž, musíte dělat,
jako byste to nebyl vy, kdo jí ten dárek věnoval. (*Na-
blas*) Pan Jordán, paní markýzko, říká, že je nad vaší
návštěvou u vytržení.

DORIMENA

Prokazuje mi velikou čest.

PAN JORDÁN (*k Dorantovi, tiše*)

Nevíte, jak jsem vám vděčný, pane hrabě, že u ní pro
mne tak mluvíte.

DORANT (*k panu Jordánovi, tiše*)

Dalo mi hroznou práci, abych ji k vám dostal.

PAN JORDÁN (*k Dorantovi, tiše*)

Ach, jak se vám za to dost odvděčit?

DORANT

Říká, paní markýzko, že vás má za nejkrásnější ženu na světě.

DORIMENA

To mi osvědčuje velikou přízeň.

PAN JORDÁN

Ó milostivá paní, to vy mi osvědčujete velikou přízeň, když...

DORANT

Snad bychom měli pomýšlet na jídlo.

VÝSTUP 20

Předchozí; lokaj

LOKAJ (*k panu Jordánovi*)

Vše je připraveno, pane!

DORANT

Pojďme tedy zasednout ke stolu. A ať zavolají hudebníky!

VÝSTUP 21

BALETNÍ VÝJEV

(*Šest kuchařů, kteří připravili hostinu, spolu tančují. Potom přinášejí stůl plný mís*)

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

VÝSTUP 1

Dorimena, pan Jordán, Dorant, tři hudebníci, lokaj

DORIMENA

Ale, Dorante, to je opravdu skvělá hostina!

PAN JORDÁN

To nemyslíte vážně, milostpaní! Já bych chtěl, aby byla důstojnější vaší osoby.

DORANT

Pan Jordán má pravdu, paní markýzko, říká-li to. Moc si mě zavazuje, když vás v mém domě takto uctívá. Plně s ním souhlasím, že hostina vás není dosti důstojná. Poněvadž jsem její uspořádání nařídil já, který nemám v těch věcech zkušenosti našich přátel, nevidíte tady zvláště dokonalý banket a shledáte se na něm s mísami nehodnými vybrané tabule a s některými poklesky proti jemné chuti. Kdyby se uspořádání ujal přítel Damis, bylo by všechno jak se patří. Ve všem všudy by byla elegance a vybranost. Jistě by neopominul každé jídlo své hostiny pro vás sám vynachválit a jistě by vás přiměl, abyste uznala jeho veliké znalosti, co se dobrého jídla týče. Hovořil by vám o zlatém, dobře vypečeném chlebě, který je samá kůrka a pěkně v zubech křupe, o sametově hebkém mladém víně, jehož nakyslost není nijak vtíravá, o skopovém hřbetě špikovaném petrželí, o normandské telecí ledvině, pěkně dlouhé, bílé a šťavnaté, která se rozplývá v ústech jako mandlové těsto, o pečených koroptvích, zalitých báječnou pikantní omáčkou, a o zlatém hřebu své hostiny, o drůbkové polévce s mandlovým závarem, předkládané s tučným krocánkem, obloženým holoubaty a ozdobeným střídavě bílými cibulkami a čekankou. Ale já se vám musím přiznat se svou ne-

vědomostí, a jak pan Jordán velmi správně podotkl, byl bych rád, aby hostina byla vaší osoby důstojnější.

DORIMENA

Na tuto poklonu mohu odpovědět jenom tím, že mi náramně chutná.

PAN JORDÁN

Ach, to jsou krásné ručičky!

DORIMENA

Moje ruce jsou docela všední, pane Jordáne! Ale vy chcete nepochybně mluvit o diamantu, který je jistě nadmíru krásný.

PAN JORDÁN

Já, milostpaní, já mluvit o diamantu? Chraň Bůh! To bych nejednal jako galantní muž. Ten diamant, tonic není.

DORIMENA

Jste hodně zhýčkaný.

PAN JORDÁN

Jste příliš laskava...

DORANT (*když pokyne panu Jordánovi*)

Hola, nalejte vína panu Jordánovi a těm pánům tady, kteří budou tak laskavi a zazpívají nám nějakou pijáckou píseň.

DORIMENA

Ach, zpěv dobré jídlo znamenitě okoření. Musím přiznat, že mě báječně častujete.

PAN JORDÁN

Ale, milostpaní, to není...

DORANT

Pst, pane Jordáne, přejme hlasu těm pánům! Co nám zazpívají, bude lepší než všechno to, co bychom mohli říci my.

PRVNÍ A DRUHÝ HUDEBNÍK (*společně, s číši v ruce*)

*Má Filis, maliček! Je čas si přituknout.
Ve vašich ručkách je ta číše strašně milá.
Ve vás a ve víně je stejná síla.
Já cítím k oběma své srdce mocně žhnout.*

*Nuž, přísahejme si, vy, já a víno, paní,
svou lásku do skonání!*

*Na vašich rtech se zdá to víno vábnějším
a vaše krásné rty jím ještě zkrásní vždycky.*

*Já obé v duchu chutnám labužnický
a rád se opájím jak vámi, tak i jím.*

*Nuž, přísahejme si, vy, já a víno, paní,
svou lásku do skonání!*

DRUHÝ A TŘETÍ HUDEBNÍK (*společně*)

*Ach, pijme, pijme, moji milí,
čas, který prchá, nutká nás.
Nepromarněme chvíli,
nežli nás vezme čas.*

*Až přes ten Styx se přeplavíme,
ó, sbohem, lásky, víno, vše!
Pospěšme si a pijme,
ne všude pije se.*

*Nechejme hřupy mudrovati
o pravém štěstí života!
Jen naše moudrost platí,
na ně svět málo dá.*

*Vědění, statky ani sláva
nás nezstavují žádných béd.
Jen víno štěstí dává,
jen s ním nás těší svět.*

VŠICHNI TŘI (*společně*)

*Nalévej, číšníku, všem vína pro radost!
Nalévej, nalévej, než řekneme ti dost!*

DORIMENA

Ne, nemyslím, že by někdo mohl zpívat lépe. Je to dokonale krásné.

PAN JORDÁN

Já tady, milostpaní, vidím něco ještě krásnějšího.

DORIMENA

Ó, pan Jordán je dvornější, než jsem tušila.

DORANT

Jakže, paní markýzko? Za koho to pana Jordána máte?

PAN JORDÁN

Byl bych rád, kdyby mě měla za to, co bych řekl...

DORIMENA

Jakže?

DORANT (*k Dorimeně*)

Vy ho ještě neznáte.

PAN JORDÁN

Když jí bude líbo, hned mě pozná.

DORIMENA

Ó, to již mlčím. Vzdávám se.

DORANT

Je úžasně pohotový, má vždycky na jazyku odpověď. Ale vy nevidíte, paní markýzko, že pan Jordán si vybírá jenom ony kousky, kterých jste se dotkla.

DORIMENA

Pan Jordán mě okouzluje.

PAN JORDÁN

Kdybych mohl okouzlit vaše srdce, byl bych...

VÝSTUP 2

Předchozí; paní Jordánová

PANÍ JORDÁNOVÁ

Aj, vida! Nacházím tady pěknou společnost a vidím, že jste mě nečekali. Pro tohleto jsi mě tedy, pane choti,

posílal s takovou horlivostí na oběd ke své sestře? Dole jsem viděla připravovat divadlo a tady vidím hotovou svatební hostinu. Takhle ty promrháváš svůj majetek, takhle ty častuješ za mé nepřítomnosti dámy, pořádáš pro ně koncerty a divadla, zatím co mě pošleš pryč.

DORANT

Co tím míníte, paní Jordánová? Co vás to napadá? Co jste si to nasadila do hlavy? Že váš manžel promrhává svůj majetek a že pořádá pro paní markýzku hostinu? Vězte, že jsem to já, prosím! On mi jenom propůjčuje svůj dům a vy byste měla poněkud uvažovat, co říkáte.

PAN JORDÁN

Ano, ty sprostáčko jedna, všechno to pořádá pro paní markýzku pan hrabě. Prokazuje mi tu čest, že používá mého domu a chce, abych mu dělal společníka.

PANÍ JORDÁNOVÁ

To jsou hloupé pohádky. Já vím svoje.

DORANT

Měla byste si vzít lepší brýle, paní Jordánová!

PANÍ JORDÁNOVÁ

Já žádné brýle nepotřebuju, pane hrabě, vidím moc dobře. Už dlouho to vím, nejsem padlá na hlavu. Je od vás, vznešeného šlechtice, nesmírně ošklivé, že podporujete mého muže v jeho ztřeštěnostech. A vy, paní markýzko, vy, urozená dáma, nejednáte ani hezky, ani slušně, když vnášíte do rodiny nesvár a trpíte, aby se můj muž do vás zamilovával.

DORIMENA

Co to všechno má znamenat? Dorante, chcete si ze mne tropit šprýmy, že mě vydáváte na pospas nejapným nápadům té bláznivé osoby?

DORANT (*běží za odcházející Dorimenou*)

Paní markýzko, hola, paní markýzko, kam utíkáte?

PAN JORDÁN

Milostpaní... Pane hrabě, omluvte mě u ní a hleďte ji přivést zpět.

VÝSTUP 3

Předchozí bez Dorimeny a Doranta

PAN JORDÁN

Ach, ty sprostáčko sprostá, tos mi provedla krásnou věc! Přijdeš mi vynadat před lidmi a vypudíš ode mne urozené osoby!

PANÍ JORDÁNOVÁ

Mně na jejich urozenosti nezáleží.

PAN JORDÁN

Nevím, na mou duši, co mě zdržuje, ty prokletá, abych ti těmi mísami z hostiny, kterou jsi přišla překazit, na místě nerozbil hlavu!

(Lokajové odnášejí stůl a hudebníci za nimi odcházejí)

PANÍ JORDÁNOVÁ *(odchází)*

Mně na ničem nezáleží. Bráním jenom svoje právo a budu mít všechny ženy na své straně.

PAN JORDÁN

Děláš dobře, že utíkáš před mou spravedlivou zlobou.

VÝSTUP 4

Pan Jordán *(sám)*

Nemohla přijít v nevhodnější chvíli. Měl jsem náladu, mohl jsem říkat pěkné věcičky. Nikdy jsem se ještě necítil tak vtípný. Co je tohleto?

VÝSTUP 5

Pan Jordán; Koubek *(přestrojený)*

KOUBEK

Nevím, pane, zdali mám tu čest, že mě znáte.

PAN JORDÁN

Ne, pane, neznám vás.

KOUBEK *(spustí ruku na stopu od země)*

Znal jsem vás, když jste nebyl větší než takhle.

PAN JORDÁN

Mne?

KOUBEK

Ano. Byl jste nejkrásnější dítě na světě a všechny dámy vás braly na ruku a líbaly vás.

PAN JORDÁN

Mne líbaly?

KOUBEK

Ano. Byl jsem dobrým přítelem vašeho nebožtíka pana otce.

PAN JORDÁN

Mého nebožtíka pana otce?

KOUBEK

Ano. Byl to neobyčejně počestný šlechtic.

PAN JORDÁN

Co říkáte?

KOUBEK

Říkám, že to byl neobyčejně počestný šlechtic.

PAN JORDÁN

Můj otec?

KOUBEK

Ano.

PAN JORDÁN

Znal jste ho dobře?

KOUBEK

Ovšem.

PAN JORDÁN

A znal jste ho jako šlechtice?

KOUBEK

Zajisté.

PAN JORDÁN

To jsem tedy blázen.

KOUBEK

Jak to?

PAN JORDÁN
Někteří hlupáci mi chtějí namluvit, že byl kupcem.

KOUBEK
Kupcem? To je směšná pomluva, nikdy kupcem nebyl. Byl jediné zdvořilý a účinný. A ježto se výborně vyznal v látkách, chodil je všude vybírat, dával si je donášet domů a přenechával je svým přátelům.

PAN JORDÁN
Jsem šťasten, že jsem vás poznal. Můžete mi dosvědčit, že můj otec byl šlechtic.

KOUBEK
To potvrdím před celým světem.

PAN JORDÁN
Moc si mě tím zavážete. Co vás ke mně přivádí?

KOUBEK
Od oněch dob, co jsem poznal vašeho nebožtíka pana otce, počestného to šlechtice, cestoval jsem po celém světě.

PAN JORDÁN
Po celém světě?

KOUBEK
Ano.

PAN JORDÁN
To jste musil být v těch zemích hodně daleko.

KOUBEK
To víte. Vrátil jsem se z těch svých dlouhých cest teprve před čtyřmi dny. A ježto mám o všechno, co se týká vás, upřímný zájem, přicházím vám oznámit nejradostnější zprávu, jaké byste se mohl nadát.

PAN JORDÁN
Co to je?

KOUBEK
Víte přece, že je tady syn tureckého sultána, ne?

PAN JORDÁN
Já? Ne, nevím.

KOUBEK
Jak je to možné? Má s sebou jedinečně skvělou dru-

žinu. Každý ho chce vidět, byl v naší zemi přijat jako vážený velmož.

PAN JORDÁN
Na mou duši, já to nevěděl.

KOUBEK
Pro vás je potěšující, že je zamilován do vaší dcery.

PAN JORDÁN
Syn tureckého sultána?

KOUBEK
Ano. Touží být vašim zetěm.

PAN JORDÁN
Mým zetěm? Syn tureckého sultána?

KOUBEK
Syn tureckého sultána vašim zetěm. Byl jsem u něho, a ježto mluvím dokonale jeho rodným jazykem, hned se se mnou začal bavit. A po několika jiných řečech mi řekl: *Ačam krok soler onk allah mustaf židelum amanahem varahini usere karbulat*. A to znamená: Neviděl jsi krásnou mladou pannu, dceru pařížského šlechtice pana Jordána?

PAN JORDÁN
To že řekl o mně syn tureckého sultána?

KOUBEK
Ano. A poněvadž jsem mu odpověděl, že vás moc dobře znám a že jsem vaši dceru viděl, řekl mi: *Ah, marababa sahem!* A to je: Ach, jak jsem do ní zamilován!

PAN JORDÁN
Ah, marababa sahem znamená: Ach, jak jsem do ní zamilován?

KOUBEK
Ano.

PAN JORDÁN
Na mou duši, dobře děláte, že mi to říkáte. Já bych nebyl nikdy věřil, že *marababa sahem* znamená: Jak jsem do ní zamilován! Ta turečtina je ohromná řeč!

KOUBEK

Ohromnější, než by se mohlo zdát. Víte, co to znamená *kakaraka mušem*?

PAN JORDÁN

Kakaraka mušem? Ne, nevím.

KOUBEK

To je: Má drahá duše!

PAN JORDÁN

Kakaraka mušem znamená: Má drahá duše?

KOUBEK

Ano.

PAN JORDÁN

Ach, to je báječné! *Kakaraka mušem*! Má drahá duše! Mohl by si to člověk pomyslit? Jsem z toho celý pryč.

KOUBEK

Nu ale abych dokončil svoje poselství, on vás hodlá požádat o ruku vaší dcery, a aby měl tchána, který by ho byl důstojný, chce z vás udělat *mamamušibo*, což je v jeho zemi ohromně vysoký hodnostář.

PAN JORDÁN

Mamamuši?

KOUBEK

Ano, *mamamuši*, to je něco jako paladin. A paladin, to je z těch starých... Nu, zkrátka paladin. Na světě není nic vznešenějšího, budete roven největším velmožům pod sluncem.

PAN JORDÁN

Syn tureckého sultána mi prokazuje velikou čest. Zavedte mě k němu, prosím vás, abych mu mohl osobně poděkovat.

KOUBEK

On přijde za vámi sám.

PAN JORDÁN

On přijde za mnou?

KOUBEK

Ano. A přinese s sebou všechno, co je potřebí k obřadu, kterým vás povýší.

PAN JORDÁN

To jde náramně rychle.

KOUBEK

Jeho láska nesnese žádných průtahů.

PAN JORDÁN

Mne tady uvádí do rozpaků jedině to, že má dcera je umíněná hlupačka. Vzala si do hlavy, že chce nějakého Kleonta, a přísahá, že si jiného než jeho nevezme.

KOUBEK

Až uvidí sultánova syna, bude mluvit jinak. A pak, ono se šťastnou shodou okolností stalo, že syn tureckého sultána se podobá jako vejce vejci jejímu Kleontovi. Právě jsem ho viděl, ukázali mi ho. A tak se ta láska, kterou chová k jednomu, může docela snadno přenést na druhého, a já... Mně se zdá, že už jde. Ba, je to on.

VÝSTUP 6.

Předchozí; Kleont (*jako Turek*), tři pážata (*nesoucí Kleontovi vlečku*)

KLEONT

Ambusahim oki boraf, Jordina, salamaleki.

KOUBEK (*k panu Jordánovi*)

To znamená: Pane Jordáne, budiž vaše srdce po celý rok jako kvetoucí růžový keř! Tak zdvořile se mluví v těch krajích u nich.

PAN JORDÁN

Jsem nejpokornější služebník Jeho turecké Výsosti.

KOUBEK

Karigar kamboto ustin moraf.

KLEONT

Ustin jok katamaleki basum base alla moran.

KOUBEK

Říká: Ať vám nebesa dají lví sílu a hadí chytrost!

PAN JORDÁN

Jeho turecká Výsost mi prokazuje velikou čest a já jí přeju všechno možné štěstí.

KOUBEK

Osa binamen sadok baballi orakaf uram.

KLEONT

Belmen.

KOUBEK

Říká, že se máte s ním jít rychle připravit k obřadu, aby potom mohl navštívit vaši dceru a uzavřít sňatek.

PAN JORDÁN

Tolik věcí dvěma slovy?

KOUBEK

Ano. Turecký jazyk je už takový, říká mnoho málo slovy. Jděte rychle, kam si přeje.

(Kromě Koubka všichni odejdou)

VÝSTUP 7

Koubek (*sám*)

Ha-ha-ha! Na mou věru, to je podařené! To je hňup! Líp by tu svoji úlohu nemohl hrát, ani kdyby se jí naučil nazpaměť. Ha-ha!

VÝSTUP 8

Koubek; Dorant

KOUBEK

Prosím vás, pane hrabě, pomozte nám tady v jednom našem malém podniku.

DORANT

Ha-ha! Málem bych tě nepoznal, Koubku! Však také vypadáš!

KOUBEK

Jak ráčíte vidět. Ha-ha-ha!

DORANT

Čemu se směješ?

KOUBEK

Věci, která je náramně k smíchu.

DORANT

Nu?

KOUBEK

Chci se s vámi vsadit o nevímco, že nemáte tušení, k jaké lsti jsme se utekli, abychom pana Jordána přiměli dát dceru mému pánovi.

DORANT

Jaká to je lest, opravdu netuším, ale tuším, že se nemine s úspěchem, když v ní máš prsty ty.

KOUBEK

Vím, pane hrabě, že toho hňupa dobře znáte.

DORANT

Pověz mi, oč běží.

KOUBEK

Račte se obtěžovat a pojdte kousek dál, abychom udělali místo přicházejícímu průvodu. Část komedie hned uvidíte a ostatek vám už řeknu. (*Odejdou vedle*)

VÝSTUP 9

TURECKÝ OBŘAD

Mufti, dervišové, Turci (*muftiho pomocníci, zpívající a tančící*)

PRVNÍ BALETNÍ VÝJEV

(Za zvuků hudby vstoupí vážně šest Turků ve dvojstupech. Nesou tři koberce, které zvedají vysoko nad hlavu, zaujímajíce s nimi v tanci různá postavení. Zpívající Turci pro-

cházejí pod jejich koberci a řadí se po obou stranách jeviště. Průvod uzavírá mufti, doprovázený derviši. Tu rozprostřou Turci svoje koberce po zemi a pokleknou na ně. Mufti a dervišové zůstanou uprostřed nich stát. A mezitím co mufti vzývá za velikého kroucení a šklebení, ale bez jediného slova proroka Mohameda, příslušující Turci se vrhnou na zem, zpívají *Alli*, vztahují ruce k nebi a zpívají *Allah*. Tak to činí až do konce vzývání, po kterém všichni vstanou a propěvují *Allah ekber*. Dva dervišové jdou pro pana Jordána)

VÝSTUP 10

Předchozí; pan Jordán (oblečený po turecku, s hlavou dohola, bez turbanu a bez šavle)

MUFTI (k panu Jordánovi)

*Když ty vědět,
odpovědět.*

*Když ne vědět,
mlčet, mlčet.*

*Já být mufti,
kdo být tu ty?*

*Nerozumět
— mlčet, mlčet.*

(Dva dervišové odvedou pana Jordána)

VÝSTUP 11

Předchozí bez pana Jordána

MUFTI

*Kdo být, Turku, ta muž jistá?
Anabaptista? Anabaptista?*

TURCI

Ni.

MUFTI

Zwinglista?

TURCI

Ni.

MUFTI

Koptista?

TURCI

Ni.

MUFTI

Husita? Maurista? Fronista?

TURCI

Ni, ni, ni.

MUFTI

Ni, ni, ni. Být pohana?

TURCI

Ni.

MUFTI

Luterana?

TURCI

Ni.

MUFTI

Puritana?

TURCI

Ni.

MUFTI

Bramina? Mofina? Zurina?

TURCI

Ni, ni, ni.

MUFTI

Ni, ni, ni. Mohamedana? Mohamedana?

TURCI

Hej, Vallah! Hej, Vallah!

MUFTI

Jak se nazývat? Jak se nazývat?

TURCI

Jordina, Jordina.

MUFTI (*poskakuje*)

Jordina, Jordina.

TURCI

Jordina, Jordina.

MUFTI

*Mohameda za Jordina
nikdy prosit nebýt líná.
Chtít udělat paladina
iz Jordina, iz Jordina.
Dát turbanta, pelerina,
šablenka i brigantina,
aby bránil Palestina.
Mohameda za Jordina
nikdy prosit nebýt líná.*

(K Turkům)

Dobrý Turek být Jordina?

TURCI

Hej, Vallah! Hej, Vallah!

MUFTI (*zpívá a tancuje*)

Allah, baba, hu! Allah, baba, hu!

TURCI

*Allah, baba, hu! Allah, baba, hu!
(Mufti s derviši odejde)*

VÝSTUP 12

Turci (zpívající a tančící)

DRUHÝ BALETNÍ VÝJEV

VÝSTUP 13

Předchozí; mufti, dervišové, pan Jordán

(Mufti se vrátí, na hlavě s obřadním turbanem, nadmíru velikánským a lemovaným čtyřmi nebo pěti řadami rozžatých svíček. Je doprovázen dvěma derviši, kteří nesou alkorán a mají špičaté čepice rovněž s rozžatými svíčkami. Dva jiní dervišové přivádějí pana Jordána a dají mu kleknout, a to s rukama opřenýma o zem, takže jeho záda, na která mu položí alkorán, mohou muftimu sloužit za pult. Mufti začíná druhé burleskní vzývání, za něhož vraští obočí, buší chvílemi do alkoránu a obrací překotně stránky. Potom vztáhne ruce k nebi a hlasitě zvolá: Hu! Za tohoto druhého vzývání se přísluhující Turci střídavě sklánějí a napřimují a rovněž zpívají: Hu, hu, hu!)

PAN JORDÁN (*když ho zbaví alkoránu, který měl na zádech*)
Uf!

MUFTI (*k panu Jordánovi*)

Ty ne tady lhát?

TURCI

Ne, ne, ne.

MUFTI

Nic nám namlouvat?

TURCI

Ne, ne, ne.

MUFTI (*k Turkům*)

Turbanta mu dát!

TURCI

Ty ne tady lhát?

Ne, ne, ne.

Nic nám namlouvat?

Ne, ne, ne.

Turbanta mu dát!

TŘETÍ BALETNÍ VÝJEV

(*Tančící Turci posadí panu Jordánovi za zvuků hudby na hlavu turban*)

MUFTI (*dává panu Jordánovi šavli*)
*Ty být velký pán, to ne báhorka.
Tu mít šablenka.*

TURCI (*tasí šavli*)
*Ty být velký pán, to ne báhorka.
Tu mít šablenka.*

ČTVRTÝ BALETNÍ VÝJEV

(*Tančící Turci dávají panu Jordánovi v taktu četné rány šavlí*)

MUFTI
*Mazat záda,
bastonáda!*

TURCI
*Mazat záda,
bastonáda!*

PÁTÝ BALETNÍ VÝJEV

(*Tančící Turci dávají panu Jordánovi v taktu rány holí*)

MUFTI
*Nic se nehanbit,
poslední to urážka už být.*

TURCI
*Nic se nehanbit,
poslední to urážka už být.*

(*Mufti přistoupí k třetímu vzývání. Dervišové ho uctivě podpírají pod paží. Potom hopkají zpívající a tančící Turci kolem muftiho a odcházejí s ním, odvádějíce pana Jordána*)

PÁTÉ DĚJSTVÍ

VÝSTUP 1

Paní Jordánová, pan Jordán

PANÍ JORDÁNOVÁ
Ach, milosrdný Bože, copak je zase tohle? Co to máš na sobě? Chceš chodit jako kašpar? Je snad masopust, abys běhal v maškarním? Mluv přece! Co to má znamenat? Kdo tě to takhle vyparádil?

PAN JORDÁN
Podívejme se na tu drzost! Takhle mluvit s *mamamušim!*

PANÍ JORDÁNOVÁ
Cože?

PAN JORDÁN
Ano, musíte si mě teď všichni vážit. Udělali ze mne velkého pána. Jsem *mamamuši*.

PANÍ JORDÁNOVÁ
Mamamuši? Co tím chceš říci?

PAN JORDÁN
Mamamuši, jak jsem ti řekl. Jsem *mamamuši*.

PANÍ JORDÁNOVÁ
Co je to, proboha, za zvíře?

PAN JORDÁN
Mamamuši, to jest v našem rodném jazyce paladin.

PANÍ JORDÁNOVÁ
Baladin! Tanečník! Copak jsi v letech, abys mohl dělat baletního tanečníka?

PAN JORDÁN
Jaká nevzdělanost! Říkám paladin. Je to hodnost, která mi byla dnes ve vši obřadnosti udělena.

PANÍ JORDÁNOVÁ
Ve vši obřadnosti? Jak to?

PAN JORDÁN
Mohameda za Jordina...

PANÍ JORDÁNOVA
Co to má být?

PAN JORDÁN
Jordina, to znamená Jordán.

PANÍ JORDÁNOVÁ
Nu a? Co je s Jordánem?

PAN JORDÁN
Chtít udělat paladina iz Jordina, iz Jordina.

PANÍ JORDÁNOVÁ
Cože?

PAN JORDÁN
Dát turbanta, pelerina, šablenka i brigantina...

PANÍ JORDÁNOVÁ
Co to má znamenat?

PAN JORDÁN
Aby bránit Palestina.

PANÍ JORDÁNOVÁ
Co tím vším chceš říci?

PAN JORDÁN
Mazat záda, bastonáda!

PANÍ JORDÁNOVÁ
Co je tohle za hatlaninu, proboha?

PAN JORDÁN
Nic se nehanbit, poslední to urážka už být.

PANÍ JORDÁNOVÁ
Co to všechno vůbec je?

PAN JORDÁN (*zpívá a tancuje*)
Halabala fuk! Halabala fuk! (Upadne)

PANÍ JORDÁNOVÁ
Ach, Bože na nebi! Můj muž se zbláznil!

PAN JORDÁN (*vstane a odchází*)
Mlč, ty sprostáčko! Chovej se k panu mamamušimu uctivě!

PANÍ JORDÁNOVÁ (*sama*)
Kde on to přišel o rozum? Musím honem za ním, aby

nechodil z domu. (*Spatří Dorimenu a Doranta*) Ach, ano! Ti dva tady zrovna chyběli! Mám jenom samé trápení. (*Odejde*)

VÝSTUP 2

Dorant, Dorimena

DORANT

Ba, paní markýzko, užíte nejžertovnější věc, jakou je možno vidět. Nemyslím, že by se našel na světě druhý člověk, který by byl tak tuknutý jako tenhle. A pak, paní markýzko, musíme hledět, abychom posloužili Kleontově lásce a pomohli mu v celé té jeho maškara-dě. Je to velice slušný mladík a zasluhuje, abychom se ho ujali.

DORIMENA

Já si ho vážím. Je hoden šťastného losu.

DORANT

Nehledíc na to, paní markýzko, my tu budeme mít svůj balet a nesmíme nic propást. Jsem velice zvědav, zda bude má myšlenka mít úspěch.

DORIMENA

Viděla jsem dole velkolepé přípravy, ale já nechci takové věci dále trpět. Ano, chci vám už zabránit v mrhání penězi, a abych učinila konečně přítrž všem těm výdajům, které vás vidím kvůli mně si dělat, jsem rozhodnuta se za vás ihned provdat. Celé tajemství je jedině v tom. S manželstvím se všechny ty věci naráz skončí.

DORANT

Ach, paní markýzko, je možné, že byste se rozhodla k věci pro mne tak rozkošné?

DORIMENA

Činím to jenom proto, abych vás zachránila před ožebračením. Kdybych to neudělala, myslím, že byste zakrátko neměl ani halíř.

DORANT

Jsem vám upřímně vděčen, paní markýzko, že se tak staráte, abych si zachoval svoje jmění. Je zcela vaše, zrovna tak jako moje srdce. Můžete s nimi nakládat, jak vám bude libo.

DORIMENA

Budu s nimi nakládat dobře. Ale zde přichází náš chla-
pík. Vypadá podivuhodně.

VÝSTUP 3

Předchozí; pan Jordán

DORANT

Vážený pane, přicházíme, paní markýzka a já, aby-
chom projevili úctu vaší nové hodnosti a abychom vás
ujistili o své radosti nad sňatkem vaší dcery se synem
tureckého sultána, kterému ráčíte požehnat.

PAN JORDÁN (*pokloní se po turecku*)

Pane, přeju vám lví sílu a hadí chytrost.

DORIMENA

Jsem velice šťastna, pane, že jsem z prvních, kdo vám
přicházejí blahopřát k vysokému čestnému důstojenství,
kterého jste dosáhl.

PAN JORDÁN

Paní, přeju vám, aby vám celý rok kvetla růže. Jsem
vám neskonale vděčen, že jevíte zájem o ony pocty,
kterých se mi dostalo, a mám velikou radost, že vás
vidím přicházet a mohu se vám co nejpokorněji omlu-
vit za ztřeštnost své ženy.

DORIMENA

To nic nebylo. Omlouvám její vzkypaní. Vaše srdce je
jí jistě nesmírně drahé. Má-li žena takového muže,
jako jste vy, není divu, že se o něj trochu bojí.

PAN JORDÁN

Mít moje srdce — to náleží plně vám, paní!

DORANT

Jak vidíte, paní markýzko, pan Jordán není z těch,
kdo se dávají štěstím oslnit, a přes všechnu svoji vzne-
šenost se dále zná ke svým přátelům.

DORIMENA

To svědčí o dokonale ušlechtilé duši.

DORANT

Ale kde ráčí být Jeho turecká Výsost? Rádi bychom
jí vzdali jako vaši přátele povinný hold.

PAN JORDÁN

Právě přichází. Poslal jsem pro dceru, aby mu podala
ruku.

VÝSTUP 4

Předchozí; Kleont (*oblečený jako Turek*)

DORANT (*ke Kleontovi*)

Pane, přicházíme, abychom se jakožto přátelé vašeho
pana tchána poklonili Vaší Výsosti a uctivě vás ujistili
o své nejpokornější oddanosti.

PAN JORDÁN

Kde je ten můj tlumočník, aby mu mohl povědět, kdo
jste, a vyložil mu, co říkáte? Uvidíte, že vám odpoví.
Můj tlumočník mluví báječně turecky. (*Ke Kleontovi*)
Hola! Kde, u všech čertů, jenom vězí? *Struf, strif,*
strof, straf! Ta pán být velikája velmožina, velikája
velmožina, velikája velmožina. A ta paní být velikája
dáma, velikája dáma. (*Když vidí, že mu není rozu-
měno*) Zatraceně! (*Ke Kleontovi, ukazuje na Doranta*)
Pane, on být naša mamamuši a paní být naša mama-
mušina. Zřetelněji to nemožu říci. Ach, výborně! Tlu-
močník je tady.

VÝSTUP 5

Předchozí; Koubek (*přestrojený*)

PAN JORDÁN

«Kde vězíte? Nemohli bychom se bez vás dohodnout.
(*Ukáže na Kleonta*) Povězte mu, že pán a paní jsou
moc urozené osoby a že se mu jako moji přátelé jdou
poklonit a ujistit ho o své oddanosti. (*K Dorimeně a
k Dorantovi*) Hned uvidíte, jak vám odpoví.

KOUBEK

Alabala kročam ači boram alabamen.

KLEONT

Kataleki tubal urin soter amalušan.

PAN JORDÁN (*k Dorimeně a k Dorantovi*)

Vidíte?

KOUBEK

Říká, aby zahradu vaší rodiny stále zavlažoval dešť
štěstí.

PAN JORDÁN

Však jsem vám říkal, že mluví turecky.

DORIMENA

To je úžasné!

VÝSTUP 6

Předchozí; Lucie

PAN JORDÁN

Pojď, milá dcero, pojď! Přístup blíže a podej ruku to-
mu pánovi, který ti prokazuje tu čest, že tě žádá, abys
byla jeho ženou.

LUCIE

Ale, milý otče, jak jsi to vystrojen? Copak hraješ di-
vadlo?

PAN JORDÁN

Ne, ne, to není žádné divadlo. Je to moc vážná věc

a je v ní pro tebe největší čest, jakou si můžeš přát.
(*Ukáže na Kleonta*) To je manžel, kterého ti dávám.

LUCIE

Mně, milý otče?

PAN JORDÁN

Tobě, ano. Nuže, podej mu ruku a děkuj nebi za své
štěstí.

LUCIE

Já se nechci vůbec vdávat.

PAN JORDÁN

Ale já si přeju, aby ses vdala, já, tvůj otec.

LUCIE

Nic takového neudělám.

PAN JORDÁN

Ach, jaké řeči! Nu, jářku! Ruku sem!

LUCIE

Ne, milý otče! Už jsem ti řekla, že není na světě moci,
která by mě mohla přinutit, abych se vdala za jiného
muže než za Kleonta. A já se raději uteku k nejkraj-
nějším prostředkům, než bych... (*Pozná náhle Kleon-
ta*) Je pravda, jsi můj otec. Jsem ti povinna bezvý-
hradnou poslušností a ty máš právo naložit se mnou
podle své vůle.

PAN JORDÁN

Ach, jsem šťastný, že tě vidím tak rychle si uvědomo-
vat svoji povinnost. Líbí se mi, že mám poslušnou
dceru.

VÝSTUP 7

Předchozí; paní Jordánová

PANÍ JORDÁNOVÁ

Co? Co se to tady děje? Slyším, že chceš vdát svou
dceru za nějakou maškaru.

PAN JORDÁN

Budeš mlčet, ty sprostáčko? Vždycky mi přijdeš do

všeho utrousit svoje hloupé nápady. Copak tě není možno nijak přivést k rozumu?

PANÍ JORDÁNOVÁ

To tebe není možno k němu přivést. Provádíš jednu hloupost za druhou. Co to máš zase za lubem? Co chceš s celým tím shromážděním?

PAN JORDÁN

Chci provdat tvou dceru za syna tureckého sultána.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Za syna tureckého sultána?

PAN JORDÁN (*ukáže na Koubka*)

Ano. Vzdej mu s pomocí toho tlumočníka tady svoje poklony.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Já žádného tlumočníka nepotřebuju. Povím mu, že mou dceru nikdy nedostane, pěkně do očí sama, prosím!

PAN JORDÁN

Budeš mlčet, jářku?

DORANT

Jakže, paní Jordánová? Vy se vzpíráte takové poctě? Odmítáte za zetě Jeho tureckou Výsost?

PANÍ JORDÁNOVÁ

Ale, můj ty Bože, pane hrabě, raďte se starat o svoje věci!

DORIMENA

Je to veliká čest. Takovou ctí se nepovrhá.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Vás, paní markýzko, vás já také prosím, abyste se nepletla, do čeho vám nic není.

DORANT

Všimáme si těch věcí, které vám mají přinést tak veliké výhody, jenom z čistého přátelství, které k vám chováme.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Já se bez vašeho čistého přátelství dobře obejdu.

DORANT

Tady vaše dceru se podrobuje vůli svého otce.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Moje dceru svoluje se provdat za Turka?

DORANT

Jistěže.

PANÍ JORDÁNOVÁ

Mohla by zapomenout na Kleonta?

DORANT

Co žena neudělá, aby byla velkou dámou?

PANÍ JORDÁNOVÁ

Kdyby udělala něco takového, sama bych ji téměř rukama uškrtila.

PAN JORDÁN

To jsou řečičky! Říkám ti, že ta svatba bude.

PANÍ JORDÁNOVÁ

A já ti říkám, že nebude.

PAN JORDÁN

Hlouposti!

LUCIE

Matinko!

PANÍ JORDÁNOVÁ

Jdi mi! Jsi ničemnice!

PAN JORDÁN (*k paní Jordánové*)

Cože? Ty ji hubuješ za to, že mě poslouchá?

PANÍ JORDÁNOVÁ

Ano. Je to stejně moje dceru jako tvoje.

KOUBEK

Paní Jordánová!

PANÍ JORDÁNOVÁ

Co mi máte vy co povídat?

KOUBEK

Slovíčko!

PANÍ JORDÁNOVÁ

Já žádné vaše slovíčko nepotřebuju.

KOUBEK (*k panu Jordánovi*)

Hleďte, pane, jestli mě vaše paní ráčí vyslechnout soukromě, ručím vám, že ji přiměju, aby svolila k vašemu přání.

PANÍ JORDÁNOVÁ
Nikdy k ničemu nesvolím.

KOUBEK
Račte mě jenom vyslechnout.

PANÍ JORDÁNOVÁ
Ne!

PAN JORDÁN (*k paní Jordánové*)
Vyslechni ho!

PANÍ JORDÁNOVÁ
Ne. Nechci ho slyšet.

PAN JORDÁN
Řekne ti...

PANÍ JORDÁNOVÁ
Nechci, aby mi něco říkal.

PAN JORDÁN
Tohle je ale čistě ženská umíněnost! Copak ti to něco udělá, když ho vyslechněš?

KOUBEK
Nechci nic jiného, než abyste mě vyslechla. Potom si můžete dělat, co vám bude líbo.

PANÍ JORDÁNOVÁ
Nu, budiž! Co tedy?

KOUBEK (*k paní Jordánové, tiše*)
Už hodinu vám dáváme znamení. Copak nevidíte, že to všechno děláme jenom proto, abychom vyhověli vašemu muži v jeho vrtoších? Nevidíte, že ho v tomhle přestrojení balamutíme a že synem tureckého sultána není nikdo jiný než Kleont?

PANÍ JORDÁNOVÁ (*ke Koubkovi, tiše*)
Cože?

KOUBEK
A tlumočnickem že jsem já, Koubek?

PANÍ JORDÁNOVÁ (*ke Koubkovi, tiše*)
Ach, když je tomu takhle, to se podrobím.

KOUBEK (*k paní Jordánové*)
Ale nedejte na sobě nic znát!

PANÍ JORDÁNOVÁ (*nablas*)
Nuže, ano! Je to hotovo. Já s tím sňatkem souhlasím.

PAN JORDÁN
Tak vida! Konečně přišli všichni k rozumu. (*K paní Jordánové*) A tys ho stále nechtěla vyslechnout. Já jsem dobře věděl, že ti vysvětlí, kdo je to syn tureckého sultána.

PANÍ JORDÁNOVÁ
On mi to vysvětlil opravdu tak krásně, že jsem s tím spokojena. Dejme zavolat notáře!

DORANT
To je přece řeč! A abyste, paní Jordánová, mohla být v duši naprosto klidná, abyste se přestala trápit žárlivostí na svého manžela, užijeme služeb téhož notáře, aby oddal zároveň nás dva, paní markýzku a mne.

PANÍ JORDÁNOVÁ
S tím také souhlasím.

PAN JORDÁN (*k Dorantovi, tiše*)
To abychom ji mohli vodit za nos, že?

DORANT (*k panu Jordánovi, tiše*)
Musíme ji tím úskokem ukonejšit.

PAN JORDÁN (*tiše*)
Tak jest, tak jest! (*Nablas*) Ať skočí pro notáře!

DORANT
Nežli se dostaví a sepíše svatební smlouvy, zhlédněme náš balet a popřejme zábavy Jeho turecké Výsosti!

PAN JORDÁN
To je znamenitý nápad. Pojdme zaujmout místa!

PANÍ JORDÁNOVÁ
A co bude s Mikulkou?

PAN JORDÁN
Tu dám tlumočnickovi. A svoji ženu dám tomu, kdo ji bude chtít.

KOUBEK
Tisíceré díky, pane! (*Stranou*) Jestli se najde na světě větší tulpas — ať visím!
(*Komedie se končí připraveným baletem*)

BALET NÁRODŮ

PRVNÍ VÝJEV

Roznašeč libret (*tančící*), dotěravci (*tančící*), dva elegantní muži, dvě elegantní ženy, dva Gaskoňci, Švýcar, starý tlachavý měšťák, stará tlachavá měšťka, dav diváků (*tančících*)

SBOR DIVÁKŮ (*k roznašeči libret*)

Mně, pane, proboha! Mně, pane, prosím vás!
Libretko pro mne zde! Vyslyšte už můj hlas!

PRVNÍ ELEGANTNÍ MUŽ

Ti páni křiklouni zde, pane, nejsou sami.
Několik libret sem! Žádají o ně dámy.

DRUHÝ ELEGANTNÍ MUŽ

Ach, smilujte se již, můj pane, říkám vám,
a hoďte pár těch libret nám!

PRVNÍ ELEGANTNÍ ŽENA

Zde jeví vůči dámám světa,
žel, velmi malou zdvořilost.

DRUHÁ ELEGANTNÍ ŽENA

Libret a míst tu mají dost
jen pro dámičky polosvěta.

PRVNÍ GASKONĚC

Bý, libretistó, pojďte ke mně!
Jsem hotób s dechém, spér bás kát!
Bón každý jenóm chechtá sé mně.
Mám tohó prábjé akorát!
Né, bobsluhovát sprosté plémně
— a mně sí, prosím, něššímát!

DRUHÝ GASKONĚC

Héj, jářkú, bidíte, kdó bás tó bolá, pané?
Libretkó, prosím bás, pró páná z Bolóchlúp!
Bón nemá čest mně znát tén hňúp!
Né, tó je bjerú něslýchané!

ŠVÝCAR

Fy s těmi knišečkami tam,
co je to, prosím, sa jetnani?
Jsem s chlasem trop, jak chulakam
a folam k fam,
a knišku stale nemam f tlani.
Jste asi opily, aš topre nepe prani.

ROZNAŠEČ LIBRET (*znehucen dotěravci, které má stále v patách, rozzlobeně odchází*)

STARÝ TLACHAVÝ MĚŠTAN

Já vám to řeknu hned,
mám bohudík všech pět.
Mám proč se urážet,
když dcera, pane,
pro kterou každý plane
pro její vtíp a vzlet
a roztomilý vzhled,
nemůže obdržet
ten program na balet,
co budou uvádět,
a když se stane,
že nás, tak dobře oblékané,
k dovršení všech béd
strkáte mezi svět
ne slušný na pohled.
Já vám to řeknu hned,
mám bohudík všech pět.
Mám proč se urážet.

STARÁ TLACHAVÁ MĚŠTKA

Ba, je to skandál, musím říci.
Krev se mi žene do těch lící.
Ten člověk, který má mít slušnost za zákon,
hňup, nezná tón.
Jak může, on,

kůň, velbloud, slon,
mít jen ten sklon
mé dcery nevážit si?
Jí, která, vyjde-li na chvíli na balkon,
způsobí na Plac' Royal' shon
a v které měl svou tanečnici
naš hrabě, když byl kotillon!
Ba, nezná tón,
když může, on,
kůň, velbloud, slon,
mít tenhle sklon.

ELEGANTNÍ MUŽI A ŽENY

Ach, Bože, jaký hluk!

Ne, jaké rozčilení!

Takové zmatení!

Takové pozdvižení!

Taková mela!

To je kříž!

Takový křik!

Toť přespříliš!

PRVNÍ GASKONĚC

Hróm do tohó! Mám dóst!

DRUHÝ GASGONĚC

Mné trebí šlák b té chbílí!

ŠVÝCAR

Ja fěru nefim, proč f tom sale sustafam!

PRVNÍ GASKONĚC

Já umřú!

DRUHÝ GASGONĚC

Člobjék z tohó šlíí.

ŠVÝCAR

Pa, rat pych pil s těch mist uš fenku, přisacham!

STARÝ TLACHAVÝ MĚŠTAN

Nuž, pojďme, paní,
už, prosím vás,
 pryč bez meškání
a nemarněme čas.

Zde nikdo neváží si nás,
neslyším, ďas,
žel, pro halas
těch lidských mas
svůj vlastní hlas
a zbláznil bych se z toho as.
Jestli proti všemu zdání
projevím v svém žití přání
vidět ještě balet, páni,
ať mě za to nebe raní!
Nuž, pojďme, paní,
už, prosím vás,
 pryč bez meškání
a nemarněme čas.

Zde nikdo neváží si nás.

STARÁ TLACHAVÁ MĚŠTKA

Pojďme, pane, ztrácím klid.
Navratme se zpět v náš byt!
Nač v té díře dále dlít,
není kde se posadit.
Budou koukat, sprostý lid,
až nás spatří odtud jít.

V tom hrozném sále je moc povyku a vády
a já bych chtěla být radš v tržnici než tady.
Chci držet opravdu šest čafek dohromady,
když mě snad napadne sem ještě zabloudit.

Pojďme, pane, ztrácím klid.
Navratme se zpět v náš byt!
Nač v té díře dále dlít,
není kde se posadit.

(Roznášeč libret se vrací, v patách s dotěravci, kteří ho pronásledovali)

SBOR DIVÁKŮ

Mně, pane, proboha! Mně, pane, prosím vás!
Libretko pro mne zde! Vyslyšte už můj hlas!

DRUHÝ VÝJEV

(Dotěravci vytrhnou rozněšči libreta z ruky a rozdělí je mezi diváky. Rozněšč mezitím tancuje. Dotěravci se k němu připojí a tancují s ním.)

TŘETÍ VÝJEV

ŠPANĚLÉ

Tři Španělé (zpívající), Španělé (tančící)

PRVNÍ ŠPANĚL

Sé que me muero de amor,
y solicito el dolor.

Aun muriendo de querer,
de tan buen ayre adolezco,
que es mas de lo que padezco,
lo que quiero padecer;
y no pudiendo exceder
a mi deseo el rigor.

Sé que me muero de amor,
y solicito el dolor.

Lisonxeame la suerte
con piedad tan advertida,
que me asegura la vida
en el riesgo de la muerte.
Vivir de su golpe fuerte
es de mi salud primor.

Sé que me muero de amor,
y solicito el dolor.

(Šest přiblížejších Španělů tancuje a po jejich tanci se k nim připojí oba zpívající Španělé a tancují s nimi)

PRVNÍ ŠPANĚL

Ay! que locura, con tanto rigor
quexarse de Amor,
del niño benito
que todo es dulzura!
Ay! que locura!
Ay! que locura!

DRUHÝ ŠPANĚL

El dolor solicita,
el que la dolor se da;
y nadie de amor muere,
sino quien no save amar.

PRVNÍ A DRUHÝ ŠPANĚL

Dulce muerte es el amor
con correspondencia igual;
y si esta gozamos hoy,
porque la quieres turbar?

TŘETÍ ŠPANĚL

Alegrese enamorado
y tome mi parecer;
que en esto de querer,
todo es hallar el vado.

VŠICHNI TŘI SPOLEČNĚ

Vaya, vaya de fiestas!
Vaya de bayle!
Alegría, alegría, alegría!
Que esto de dolor es fantasía.

ČTVRTÝ VÝJEV

TALIÁNI

Taliánka (zpívající), Talián (zpívající), harlekýn, trivelini a skaramučové (tančící)

TALIÁNKA

Di rigori armata il seno,
contro Amor mi ribellai;

ma fui vinta in un baleno,
in mirar due vaghi rai.
Ahi! che resiste puoco
cor di gelo a stral di fuoco!
Ma si caro è'l mio tormento,
dolce è si la piaga mia,
ch' il penare è'l mio contento,
è'l sanarmi è tirannia.
Ahi! che più giova e piace,
quanto amor è più vivace!

*(Dva skaramučové a dva trivelini zobrazují s harlekýnem
noc na způsob taliánských herců)*

TALIÁN

Bel tempo che vola
rapisce il contento;
d'Amor nella scuola
si coglie il momento.

TALIÁNKA

Insin che florida
ride l' età,
che pur tropp' orrida
da noi sen va.

OBA DVA SPOLEČNĚ

Sù cantiamo,
sù godiamo
ne' bei dì di gioventù;
perduto ben non si racquista più.

TALIÁN

Pupilla ch'è vaga
mill' alme incatena
fà dolce la piaga,
felice la pena.

TALIÁNKA

Ma poiche frigida
langue l' età,
più l' alma rigida
fiamme non ha.

OBA DVA SPOLEČNĚ

Sù cantiamo,
sù godiamo
ne' bei dì di gioventù;
perduto ben non si racquista più.
(Skaramučové a trivelini tancují finale)

PÁTÝ VÝJEV

FRANCOUZI

Dva Poitevinci (*zpívající a tančící*), Poitevinci a Poitevinky
(*tančící*)

PRVNÍ MENUET

PRVNÍ POITEVINEC

Jak pěkně je v tom krásném háji!
Jak září nebe, samý jas!

DRUHÝ POITEVINEC

Líbezný slavík v loubí mladých májí
si zpívá, že se vrátil zas.
Ten krásný čas
tak jako v máji,
ten krásný čas,
ten k lásce vábí nás.

DRUHÝ MENUET

OBA DVA SPOLEČNĚ

Klimeno moje,
hled', cože to je?
Pár ptáků v doubí chce se zasnoubit.
Vylévá si svůj cit,
pln nepokoje.
Chce, touhou zpit,
jen blaho svoje.

Toť sladko žít!
Můžeme spolu jít,
když budeš chtít,
a jak on být!

(Přijde šest dalších Francouzů, tři muži a tři ženy, v pěkných poitevinských krojích a za doprovodu osmi fléten a hobojů tancují menuety)

ŠESTÝ VÝJEV

(Všechny tři národy, Španělé, Taliáni a Francouzi, se spolu pomísí a celé shromáždění projevuje tancem a zpěvem pochvalu a zpívá poslední dva verše)

Jak milé divadlo a jaká rozkoš to!
Ni bozi nemožou mít nic tak krásného.

JIRÍ DUDEK NEBOLI NAPALENÝ MANŽEL (George Dandin ou Le Mari confondu)

Str.

- 7 *Předmluva* je koncipována jako ucelená studie a vychází po částech v jednotlivých svazcích Molièrových spisů.
- 25 *Dudek* — v orig. *Dandin*, v podstatě charakterisační jméno, protože franc. slovo *dandin* (vyskytující se už u Rabelaise v jeho románu o „Gargantuovi a Pantagruelovi“ — v XXV. kapitole I. knihy) znamená asi tolik jako české „nemotora“, „fulpas“. *Anděla* — v orig. *Angélique*, jméno převzaté z italské komedie (*Angelica*), kde bylo velmi populární; u francouzských dramatiků měla toto jméno obvykle postava nevěrné milé nebo záletné manželky.
- pán z Uolovic* — v orig. *M. de Sotenville*; v podstatě tu jde opět o posměšné charakterisační jméno, protože franc. *sot en ville* znamená „hlupák ve městě“.
- Klitandr* — v orig. uměle (podle řečtiny) utvořené jméno, jehož Molière vždy používal pro postavy markýzů a jiných šlechticů (zde jde o *vikomta*, který má přístup na královský dvůr).
- Klaudýnka* — v orig. *Claudine*.
- Lupen* — v orig. *Lubin*; v podstatě tu jde pravděpodobně opět o charakterisační jméno, protože slovo *lubin* bylo ve staré francouzštině (u Rabelaise na př., v předmluvě k románu o Gargantuovi) posměšnou přezdívkou pro žebravé mnichy, potom používáno i ve významu „hloupý člověk“, „prosfák“; je-li odvozeno od franc. slova *lubie* („vrtoch“, „choutka“, „podivný nápad“), pak znamená i člověka, který má nějaký pošetilý vrtoch, hloupou utkvělou myšlenku, a takový je skutečně Lubin, který je velký prostáček, ale přitom je o sobě přesvědčen, že je velmi chytrý. Někteří odvozují toto jméno od italského *Lupino* — jména pastýře, často se vyskytujícího v italské komedii.
- Mikeš* — v orig. *Colin*, lidové zdrobnělé jméno odvozené od *Nicolas* (Mikuláš).
- 34 *pán z Dudkova* — v orig. *monsieur de la Dandinière*; v některých šlechtických rodech ve Francii, zejména v rodech pocházejících z kraje Champagne, mohl se šlechtický titul dědit i po přeslici, t. j. žena z takového rodu přinášela svému muži věnem

- dixi* — latinsky „pravil jsem, domluvil jsem“.
- 221 *manibus et pedibus descendo in tuam sententiam* — latinsky, doslova přeloženo: „rukama i nohama sestupuji (připojuji se) ke tvému mínění“, v římském senátě projevovali totiž hlasující souhlas s návrhem tak, že sestupovali se svých míst na stranu toho, kdo návrh podal, a že mu po případě tleskali.
- numero Deus impare gaudet* — latinský citát z Vergílie; „z lichého počtu má Bůh radost“.
- album est disgregativum visus* — doslova přeloženo: „bílá barva unavuje zrak“ nebo „od bílé barvy bolí oči“; latinský citát je tedy ve zřejmém rozporu s předcházející větou, Molière i tímto způsobem zesiluje svou satiru proti scholastickým lékařům a zvyšuje komický účín výstupů.
- 223 *-brý den ... atd.* — v originále italsky (při prvním představení „Pána z Prasečkova“ v Chambordu hrál jednoho z „groteskních lékařů“ Ital Lulli, který tuto píseň pravděpodobně složil).
- 225 *nejlepší lék je klystýrek ...* — v originále opět italsky.
- 242 *Pézenas* — město v jižní Francii (v kraji Hérault při Středozemním moři); Molière tu předvedl své první hry v době, kdy jeho protektorem byl kníže de Conti. — *Pézenas* má někdy v určitém kontextu a situaci takový smysl jako náš *Kocourkov*.
- Sin-Quintin* (v orig. *Chin-Quentin*) — pikardsky místo francouzského Saint-Quentin což je město v severní Francii poblíž belgických hranic.
- 246 *Justinián* — byzantský císař, známý mimo jiné jako zákonodárce (vládl 527—565 n. l.).
- Papinián* — římský prefekt a právník (zemřel r. 212 n. l.).
- Ulpian* — římský prefekt a zákonodárce (žil v letech 170—228).
- Trebonián* — byzantský státník a právník (zemřel r. 545 n. l.).
- Fernandus* — zdali to je historická osoba, není známo.
- Rebuffus, Pierre* (zemřel 1557) — francouzský právník, o němž se zmiňuje i dramatik Racine.
- Imolus* — vlastně *Johannes de Imola* (zemřel 1436) — italský právník, o němž nacházíme zmínky i v Rabelaisovi.
- Castrus* — vlastně *Paulus de Castro*, zvaný také *Castrensis* — italský právník (zemřel 1430), o němž také mluví Rabelais.
- Julián* — římský císař (331—363), autor filosofických a jiných spisů.
- Bartolus* — vlastně *Bartolo*, slavný italský právník (1309—1355), z něhož citují i Rabelais, Boileau a Corneille.
- Alciat* — ve středověku existovali dva italské právníci tohoto jména, zde snad jde o Andrease Alciata (zemřelého 1550), o němž mluví i Boileau a Corneille.
- Cujas* — *Jacobus Cujacius* (zemřel 1520), slavný francouzský právník.

MĚŠŤÁK ŠLECHTICEM

(Le Bourgeois gentilhomme)

- 267 *Pan Jordán* — v orig. *M. Jourdain*.
- Lucie* — v orig. *Lucile* (z latiny), oblíbené divadelní jméno, vyskytující se už v italské komedii.
- Kleont* — v orig. *Cléonte*, jméno uměle utvořené podle řečtiny, podobně jako *Cléante* (viz pozn. ke str. 88 tohoto svazku).
- Dorimena* — v orig. *Dorimène* (z řečtiny); toto jméno bylo obvykle dáváno (v divadelních hrách) postavám *koket*, nevěrných milenek, žen volných mravů a způsobů. Molière toto jméno dal už ve své komedii „Šátek z donucení“ (viz předmluvu ke II. svazku, str. 8—9) postavě prohnané šejdířky, která donutí bohatého měšťana, aby si ji vzal, a přesto koketuje dále s mladšími a hezčími muži. Tato okolnost ukazuje na to, že *Dorimena* v „Měšťákově“ je složitější, než jak se na první pohled zdá; v některých jiných divadelních kusech XVII. století mají *Dorimena* charakter *pokrytců*, a takový charakter má nesporně i Molièrova *Dorimena*, která na př. předstírá, že nevidí, jak hrabě *Dorant* podvodně mámi peníze a dary z pana Jordána, ač je to očividné.
- Dorant* — běžné divadelní jméno, odvozené z řečtiny; u Molièra se tak obvykle jmenuje postava dvořana-kaválra.
- Mikulka* — v orig. *Nicole*, lidové francouzské jméno.
- Koubek* — v orig. *Covielle*, podle italského *Coviello*; *C.* je postava chytrého a vychloubavého venkovana z Kalabrie v italské (neapolské) *commedi dell'arte*; italské jméno je odvozeno ze zdobnělého křestního jména *Jacoviello* (Jakoubek) a je tedy jazykově tvořeno stejně jako naše „Koubek“. — U Molièra má tato postava charakter prohnáného, šibalského sluhy, který si vždy ví rady — asi jako *Skapino*.
- 268 *Gaskoňec* — Gaskoňce si pro jejich vychloubavost a přehnanou sebevědomost často brala na mušku už fraška a později v této tradici pokračovali i autoři komedií; u Molièra najdeme postavy Gaskoňců jen v episodních rolích a výstupech.
- Skaramučové* — v orig. *Scaramouche*, což je francouzská podoba italského *Scaramuccio*; *Scaramuccio* je významná postava italské *commedie dell'arte* (byl to zbabělý chlubil). V Paříži vystupoval pod tímto jménem populární italský komik *Fiorelli* (viz úvod k I. svazku, str. 17).
- Trivelini* — v orig. *Trivelins*, podle italského *Trivellino*, což je opět postava italské komedie (maska *šaška*).
- Harlekýn* — v orig. *Arlequin*, podle italského *Harlequino*, *Arlecchino* (maska tančícího šaška, oblečeného do kostymu sešitého z pestrých kusů látky).

- Poitevinci* — v orig. *Poitevins*, t. j. lidé narození v kraji Poitou nebo v městě Poitiers v záp. Francii.
- 281 *theorba* — franc. *théorbe*, *téorbe*, druhy loutny s dvojím hmatníkem, užívané v XVI. a XVII. století.
klavír — v orig. *clavecin*, t. j. klavicymbál (latinsky *clavicymbalum*) — hudební nástroj podobný dnešnímu klavíru; jeho struny byly rozechvívány havraními brky; byl užíván v XVII. a XVIII. století.
ritornel — v orig. *ritournelle* (z italštiny), v hudbě úvodní věta, zpívaná hlavním hlasem nebo hraná hlavním nástrojem také na konci skladby.
- 282 *drndačka* — v orig. *trompette marine*, hudební nástroj oblíbený v XVII. století; měl jednu silnou strunu a hrálo se na něj smyčcem; vydával zvuk podobný trubce, odtud jeho francouzské jméno, znamenající doslova „námořnická (mořská) trubka“. Tento nástroj se ovšem nehodil do hudebního čísla připravovaného učitelem hudby podle dvorského, kurtoasního vkusu.
- 287 *Seneka* — starověký římský filosof (L. Annaeus Seneca, 6 př. n. l. — 65 n. l.); ve svém spise „O hněvu“ učí, že hněv je nutno ovládat, že je ho nutno odstraňovat rozumem jako zdroj zla a neklidu.
- 290 *Juvenal* — Decimus Junius Juvenalis (žil asi mezi r. 60—125 n. l.), římský satirický básník.
- 291 *Barbara, Celarent, atd.* — jakoby latinská slova, která však nemají žádného smyslu; sloužila k pojmenování různých způsobů syllogismů (závěrů, úsudků).
- 298 *plundry* — v orig. *rhingrave*: zvláštní druh kalhot, resp. sukní, které nosili šlechtici v XVII. století.
- 342 *Filis* — běžné jméno (řecké) v kurtoasní „pastýřské“ poesii.
- 349 *Ačam krok soler onk allah...* — podle nejnovějších dohadů jde v tomto a podobných případech v „Měšťákově“ o jeden z tureckých dialektů XVII. století, pravděpodobně prý o argot námořníků z cařihradské čtvrti Pera; tyto věty, které prý obsahují hrubé a dokonce snad i obscénní urážky, budou muset rozluštit příslušní jazykoví odborníci. Koubkovy překlady nejsou tedy pravděpodobně správné.
- 350 *mamamuši* — (v orig. *mamamouchi*) podle dosavadních dohadů bylo prý toto slovo uměle vytvořeno Molièrem, je však možno předpokládat, že tu snad také jde o nějaký argotický turecký výraz. Slovo *mamamouchi* přešlo do francouzštiny jako běžný výraz, užívá se ho na př. ve rčení se *déguiser en mamamouchi* (přestrojit se za m.), používá se ho jako posměšného označení oficiálních hodnostářů nebo vypínavých úředníků; odvozuje se dokonce od něho i sloveso *mamamouchiser* (někoho povýšit na mamamušiho).

- paladin* — rytíř z družiny krále Karla Velikého; později označení pro dobrodružného, potulného rytíře.
- 354 *Alli, Allah* (turecky) — různé tvary tureckého slova *Allah*, znamenajícího „Bůh“.
Allah ekber — Bůh je velký.
mufti — nejvyšší kněz a soudce okresu v Turecku.
Když ty vědět... — v orig. jsou tyto verše a výstupy 11—13 psány v tak zvané *lingua franca*, t. j. v jazyce, kterým mluví v Levantě (na Blízkém Východě) evropští a jiní obchodníci; tento jazyk, či správněji řečeno žargon vznikl smíšením nejrůznějších jazykových prvků románských řečí, hlavně italštiny, španělštiny a portugalštiny; jeho hlavním charakteristickým rysem je to, že slovesa jsou používána jen v infinitivu. V těchto výstupech je také několik slov tureckých, jako na př. slovo *ioc* (ne), které je zde přeloženo jako „ní“, dále slova *Hej, Uallah!* (v originále: *Hi Ualla!*), která lze přeložit jako „ano, přísámbůh!“ Slova *Allah, baba, hu* (v orig.: *Ha la ba, ba la chou, ba la ba, ba la da*) jsou výrazy, jimiž turečtí muslimové označují „boha“ a znamenají doslova „Bůh, Otec, On“.
anabaptista — příslušník náboženské skupiny odmítající křtění dětí a mající ve zvyku křtít dospělé, kteří přistoupili na jejich víru, po druhé, znovu (odtud český název novokřtění); anabaptismus vznikl v Německu v XVI. století a byl v podstatě protestem utlačených lidových mas (zvláště rolníků) proti feudálnímu zřízení (viz práci B. Engelse „Selské bouře v Německu“).
- 355 *zwinglista* — stoupenec, příslušník protestantské církve založené švýcarským knězem Zwinglim (1484—1531).
koptista — příslušník koptské církve (v Habeši a Egyptě); koptové se r. 451 odtrhli od církve katolické, neuznávají papeže, jejich hlavou je patriarcha, který sídlí v Káhiře.
maurista — t. j. Maur, Marokánec, obyvatel severní Afriky (Mauritanie).
fronista — není známo, zda jde o nějakou náboženskou sektu; snad je toto slovo odvozeno z řečtiny, pak by tu šlo o člověka, který rád *hloubá*, který je „hloubavý“.
bramina — bráhman.
moffina, zurina — smysl těchto slov není dosud znám.
- 359 *paladin* — *baladin* — slovní hříčka; paní Jordánová, nevzdělaná měštkyně, nezná slovo *paladin*, a proto slyší *baladin*, což je dosti pejorativní, hanlivý francouzský výraz, znamenající tolik jako „tanečník“ (na pouti v cirkuse), „komediant“, „šásek“ atp.
- 374 *Sé que me muero de amor...* — španělská preciosní (gongoristická) píseň; doslovný překlad zní: Víím, že umírám láskou, / a žádám si bolesti. / I když zmírám touhou, / trpím tak radostně, / že větší než trýzeň,

- kterou snáším, / je trýzeň, po níž toužím, / a krutost mé trýzně
 nemůže / převýšit mou touhu.
 Víím, že umírám láskou, / a žádám si bolesti.
 Osud mě obdaňuje / tak pozornými ohledy, / že mi zajišťuje
 život / i v nebezpečí smrti. / To, že žiji i pod jejím tvrdým
 úderem, / je výsadou mého žití.
 Víím, že umírám láskou, / a žádám si bolesti.
 Ach, jaké šílenství, tak stroze / stěžovat si na Amora, / to božské
 dítě, / které je líbeznost sama. / Ach, jaké šílenství! / Ach,
 jaké šílenství!
 Bolest si žádá toho, / kdo se bolesti oddává: / a nikdo na lásku ne-
 umírá, / leda kdo milovat neumí.
 Sladká smrt je láska / a stejně účinkuje, / a jestliže se z ní dnes
 radujeme, / proč ji chceš porušit?
 Kdo miluje, ať se potěší / a přijme moji zásadu, / že ve věcech
 lásky / hlavní je najít cestičku.
 Sem, sem s radovánkami! / Sem s tancem! / Zvesela, zvesela,
 zvesela! / Neboť to povídání o bolesti není než výmysl.
 375 *Di rigori armata il seno ...* — italská píseň; doslovný překlad
 zní:
 Přísností ozbrojivši svou hruď, / vzbouřila jsem se proti Lásce;
 avšak bleskem jsem byla přemožena / při pohledu na dvě roz-
 toužené oči. / Ach! jak malý klade odpor / ledové srdce ohni-
 věmu šípů!
 Avšak mé utrpení je mi tak drahé, / tak sladká je má rána, / že
 trápit se je mi potěšením / a uzdravit se je krutostí. / Ach, tím
 větší požitek a radost, / čím je láska živější.
 Krásný čas, jenž prchá, / odnáší rozkoše, / ve škole lásky / se
 využívá chvíle,
 pokud kvetoucí / usmívá se věk, / který, žel, příliš brzy / od nás
 odchází.
 Již pějme, / již užívejme / v krásných dnech mládí; / ztracené
 blaho se už zpět nenavráť.
 Krásný zrak / tisíc duší spoutá, / činí ránu sladkou, / utrpení
 blahým.
 Když však studený / nyje věk, / už duše ztrnulá / plamenů nemá.
 Již pějme, / již užívejme / v krásných dnech mládí; / ztracené
 blaho se už zpět nenavráť.

<i>Předmluva</i>	7
Jiří Dudek	23
Lakomec	85
Pán z Prasečkova	189
Měšťák šlechticem	263
<i>Poznámky</i>	379